

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2001

Mark DEWEERDT

*Licentiaat in de Politieke Wetenschappen
Politiek redacteur bij De Financieel-Economische Tijd*

I. Regering

Ontslag Sauwens – Johan Sauwens (VU&ID) nam op 9 mei ontslag als minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Ambtenarenzaken en Sport, nadat hij in opspraak was gekomen door zijn aanwezigheid op een bijeenkomst van het Sint-Maartensfonds².

De Morgen meldde op 7 mei dat Sauwens twee dagen voordien, op zaterdag 5 mei, in Berchem (Antwerpen) een feestzitting had bijgewoond van het Sint-Maartensfonds, waarop ook buitenlandse oostfrontstrijders en gewezen SS'ers aanwezig waren, alsook jongere nazi-sympathisanten. Sauwens bevestigde op een persconferentie het bericht. Hij zei dat hij was ingegaan op een uitnodiging van vrienden die bestuurslid zijn van het Sint-Maartensfonds en dat hij sinds het begin van de jaren 1970 lid was van de vereniging. Hij noemde zijn aanwezigheid een «inschattingsfout» en zei dat hij als minister een grotere behoedzaamheid aan de dag had moeten leggen.

De coalitiepartners van de Volksunie – VLD, SP en Agalev – reageerden verontwaardigd. In een gezamenlijke mededeling noemden de drie parlementsfracties Sauwens' deelname aan de feestzitting «in strijd met elementaire ministeriële deontologie» en regelrecht in tegenspraak met «de uitgangspunten van het paars-groene regeerakkoord». Ze drongen erop aan dat Sauwens duidelijk afstand nam «van elke racistische of totalitaire ideologie». De Volksunie betreurde de handelwijze van haar minister. Waarnemend voorzitter Fons Borginon zei dat Sauwens «onvoorzichtig» was geweest. Minister-president Patrick Dewael ontbood Sauwens op zijn kabinet en wees hem erop, dat het niet hoort dat een lid van de Vlaamse regering deelneemt aan dergelijke bijeenkomsten. De SP/SP.A zei in een mededeling dat de uitleg die Sauwens op de persconferentie had gegeven, niet volstond. In een brief van 8 mei aan de meerderheidsfracties erkende Sauwens nogmaals een «inschattingsfout» te hebben gemaakt en distantieerde hij zich van «elke extreemrechtse toon of ondertoon van een aantal tussenkomsten tijdens de bijeenkomst» van het Sint-Maartensfonds. De SP- en de Agalev-fractie vonden het antwoord onvoldoende en stuurden aan op het ontslag van Sauwens. Toen zij daar in de loop

² Het Sint-Maartensfonds is een vereniging van Vlamingen die tijdens de Tweede Wereldoorlog aan het Oostfront aan de zijde van nazi-Duitsland tegen de Sovjetunie en het communisme hadden gevochten. Ze werd in 1953 opgericht om materiële en morele hulp te bieden aan de oostfrontstrijders, die na de oorlog wegens collaboratie waren veroordeeld en van wie de meeste enkele jaren in de cel hadden doorgebracht.

van de middag lucht van kregen, reageerden minister-president Dewael en VLD-voorzitter Karel De Gucht, die de coalitie niet in gevaar wensten te brengen, furieus³. Dewael riep de leden van het kernkabinet (de ministers Stevaert, Vogels en Anciaux) en de voorzitters van de vier regeringspartijen en de vier meerderheidsfracties bijeen voor crisisberaad.

Het overleg op het kabinet-Dewael begon in de vooravond. VU&ID-fractie leider Paul Van Grembergen was wegens een vergadering van het schepencollege in zijn gemeente niet aanwezig, maar had telefonisch contact met de onderhandelaars. Socialisten en groenen eisten het ontslag van Sauwens. De Volksunie zei haar minister niet te zullen laten vallen. De VLD wilde ruimte laten voor een eervolle uitweg voor Sauwens. Na zeven uur moeizaam overleg kwamen de onderhandelaars niet verder dan het besluit de kwestie door te spelen aan het Vlaams Parlement, zoals was voorgesteld door Van Gembergen, die verwees naar de staatsrechtelijke regel dat de leden van de Vlaamse regering door het Vlaams Parlement worden benoemd. Afgesproken werd dat Sauwens zich tegenover het parlement «zeer uitdrukkelijk» zou verontschuldigen, dat Dewael nadien een verklaring zou afleggen en een vertrouwensstemming zou vragen, en dat de fracties vervolgens hun standpunt zouden bepalen.

Enkele uren na de vergadering kreeg Dewael naar eigen zeggen «gewetensproblemen». Hij kwam tot het besluit dat hij het vertrouwen in Sauwens niet kon behouden en herschreef in die zin de verklaring die hij meteen na het crisisoverleg had opgesteld. In de nieuwe versie stond dat, als het Vlaams Parlement zijn mening niet zou delen, hij ontslag zou nemen als minister-president.

Op 9 mei, vóór de bijeenkomst van het Vlaams Parlement, bespraken de meerderheidsfracties de ontwerpverklaring die Sauwens zou voorlezen. SP/SP.A en Agalev vonden dat ze niet ver genoeg ging. Sauwens scherpte de tekst daarop aan. Op de middag las hij zijn verklaring voor, met af en toe trillende stem en in een ijzige stilte. Hij erkende zijn fout, drukte zijn spijt uit, bood zijn excuses aan en vroeg de kans te krijgen «het vertrouwen opnieuw op te bouwen». De zitting werd geschorst tot 14 uur.

Tijdens de schorsing liet het Vlaams Blok in een fractielokaal in het Vlaams Parlement aan enkele journalisten een video-opname zien van de bijeenkomst van het Sint-Maartensfonds. Op de beelden, waarvan eerst het VTM-middagjournaal en nadien het VRT-radionieuws melding maakten, waren onder meer spandoeken met de leuze van de Waffen-SS (*Meine Ehre heisst Treue*) te zien en was te merken dat Sauwens applaudisseerde voor een Duits gedicht en het lied meezong van het Vlaamsch Legioen, de brigade van de Vlaamse oostfrontstrijders die naderhand bij de Waffen-SS was gevoegd. Het nieuws over de videobeelden verspreidde zich snel in en buiten het Vlaams Parlement, dreef de politieke spanning verder op en bracht ook de VLD tot het besluit dat de positie van Sauwens onhoudbaar was geworden.

³ Dewael en De Gucht hadden van journalisten vernomen dat SP/SP.A-voorzitter Patrick Janssens een persconferentie zou geven, waarop hij het ontslag van Sauwens zou eisen. Dewael kon hem ertoe overhalen daarvan af te zien. Intussen had Jos Geysels, de politiek secretaris van Agalev, in een gesprek met de VTM-redactie het ontslag van Sauwens geëist.

De middagzitting van het Vlaams Parlement begon met een schorsing, op verzoek van de VU&ID-fractie met het oog op intern beraad. Een indicatieve stemming leerde dat de fractie verdeeld was over de vraag of ze Sauwens zou blijven steunen.

Bij de hervatting van de vergadering zegde VLD-fractie leider Francis Vermeiren in naam van zijn en van de SP/SP.A- en de Agalev-fractie het vertrouwen in Sauwens op. VU&ID-fractie leider Van Grembergen zei dat zijn fractie niet van plan was «minister Sauwens de woestijn in te sturen». Na Van Grembergen kwam Sven Gatz, de woordvoerder en daarmee feitelijk voorzitter van ID21, op het spreekgestoelte en eiste namens de drie parlamentsleden van ID21, die met de VU één fractie vormden, het ontslag van Sauwens. De consternatie in het parlementaire halfrond was groot. Minister-president Dewael, die beseftte dat zijn regering *de facto* niet langer over een meerderheid beschikte, stelde meteen voor de zitting te schorsen tot de volgende ochtend. Het Vlaams Parlement stemde met zijn verzoek in.

In de vooravond kwam het partijbestuur van de Volksunie bijeen. Vóór de vergadering deelde Sauwens mee dat hij zijn portefeuille ter beschikking stelde van de partij. Na de vergadering kondigde hij aan dat hij ontslag nam als lid van de Vlaamse regering. Daarmee was een regeringscrisis afgewend.

In de ochtend van 10 mei kwam, zoals afgesproken, het Vlaams Parlement opnieuw bijeen. De zitting begon met een verklaring van minister-president Dewael. Hij zei de beslissing van Sauwens – «de enige juiste beslissing die hij kon nemen» – te waarderen, loofde de demissionaire minister als een «correcte, hardwerkende collega», zei dat niemand Sauwens' democratische ingesteldheid in twijfel trok, maar dat hij in de onmogelijkheid verkeerde nog als minister te functioneren.

Dewael zei dat de Vlaamse regering de zaak zou aangrijpen om de strijd tegen onverdraagzaamheid en racisme op te voeren. Hij riep «alle democratische fracties» op, «over de scheiding van meerderheid en minderheid, van die strijd tegen onverdraagzaamheid, xenofobie en racisme een prioriteit te maken». Hij zei dat Vlaanderen lijdt onder «een kwalijk», maar «totaal onjuist imago van een weinig verdraagzame deelstaat», dat gevoed werd door een deel van de Franstalige pers en sommige Franstalige politici. Dewael verwees daarmee naar de scherpe reacties en commentaren op de zaak-Sauwens in het Franstalige landsdeel, van onder anderen PS-voorzitter Elio di Rupo en PRL-leider Louis Michel.

Het debat dat op de verklaring volgde, kende een woelig verloop. Tijdens de interventie van Filip Dewinter, de fractieleider van het Vlaams Blok, zei Dewael in diens woorden en lichaamstaal het «onvervalste fascisme» te zien. Toen steeds meer parlamentsleden hun afkeer voor de uitlatingen van Dewinter toonden door de vergaderzaal te verlaten, riep parlamentsvoorzitter Norbert De Batselier «alle democraten» op te blijven zitten «om te vermijden dat ondemocraten het Vlaams Parlement bezetten». Dewinter eiste daarop het ontslag van De Batselier, die hij verweet de vergadering op een partijdige manier te leiden⁴.

⁴ Het thema van de strijd tegen extreem-rechts zou terugkeren in de 11-julitoespraken van Dewael en De Batselier. De minister-president zei op 9 juli in Mechelen dat goed bestuur het beste wapen is tegen extreem-rechts. «Wij moeten de burgers en de kiezers ervan kunnen overtuigen dat ze een

Nog op 10 mei wees het partijbestuur van de Volksunie Paul Van Grembergen als opvolger van Sauwens aan. Van Grembergen werd op 11 mei door het Vlaams Parlement tot minister benoemd. Hij nam van Sauwens de bevoegdheid voor binnenlandse aangelegenheden, ambtenarenzaken, huisvesting, stedelijk beleid, buitenlandse handel en monumenten en landschappen over; Sauwens' portefeuille van Sport ging naar minister van Cultuur Bert Anciaux.

Voor federaal premier Verhofstadt was de zaak-Sauwens de aanleiding om op 11 mei aan te kondigen dat de regering, via het injunctierecht van de minister van Justitie, het gerecht zou verplichten systematisch neonazistische groeperingen te vervolgen, die, volgens de premier, te lang waren afgedaan als «nostalgische fenomenen».

Minister van Cultuur Anciaux kondigde op 17 mei aan een rondzendbrief naar de openbare bibliotheken te zullen sturen, met de instructie negationistische boeken te verwijderen. Hij zei dat hij in samenwerking met het gerecht een 'zwarte lijst' van zulke boeken zou opstellen. De Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen en historici reageerden negatief op het initiatief. Justitie liet weten het opstellen van een lijst met negationistische werken niet prioritaair te vinden. Anciaux borg uiteindelijk zijn voornemen op.

De zaak-Sauwens bracht ook heel even het thema van de 'verzoening' op de politieke agenda. Vice-premier en PRL-voorman Louis Michel zei op 10 mei, in het ochtendjournaal van de RTBf- en de VRT-radio, dat het ontslag van Sauwens uit de Vlaamse regering aantoonde dat een sereen debat over het oorlogsverleden mogelijk was. Hij zei dat het ogenblik gekomen was voor een «nationaal gesprek» over het oorlogsverleden. De andere Franstalige partijen reageerden terughoudend tot afwijzend op zijn uitlatingen. Premier Verhofstadt zei op 17 mei in de Kamer, in antwoord op een vraag van Ferdy Willems (VU&ID), dat «de tijd rijp is om definitief in het reine te komen met het verleden» en dat hij «binnenkort» met alle democratische partijen daarover zou overleggen. Initiatieven heeft de premier evenwel niet genomen.

Op 9 juni had in het Vlaams Parlement een al eerder geplande studiedag over collaboratie en repressie plaats, een initiatief van 'Voorwaarts', een groep progressieve intellectuelen die er sinds 1999 voor ijvert een streep te trekken onder het oorlogsverleden⁵. Parlementsvoorzitter De Batselier zei in een toespraak aan het einde van de studiedag dat het Vlaams Parlement duidelijk stelling zou moeten

riscio lopen door het Vlaams Blok te steunen», zei hij. Op 11 juli riep De Batselier alle krachten van de Vlaamse samenleving op, zich te engageren in een «Democratisch Platform», dat een halt zou moeten toeroepen aan de opmars van extreem-rechts. Hij maakte gewag van een «manifest van de democratie», dat duidelijk kiest voor een pluralistische, open en solidaire samenleving, die gestoeld is op het democratische consensusmodel. De Batselier zei dat hij samen met minister-president Dewael dat «project» wilde «trekken», maar initiatieven daartoe werden niet genomen. Dewael stelde op 15 oktober het boek *Wederzijds respect. De gevaren van het Blok* voor, waarin hij stelde dat iedere mens dezelfde rechten en plichten heeft en extremistische partijen, in het bijzonder het Vlaams Blok, die dat humanistische uitgangspunt verwerpen, de democratie ondergraven.

⁵ Voorwaarts kreeg op 9 juli, naar aanleiding van het Feest van de Vlaamse Gemeenschap, de Prijs van Vlaamse regering.

nemen in het debat over collaboratie en repressie. Volgens hem was de tijd rijp voor een nieuwe stap in de richting van verzoening tussen alle Belgen⁶.

Aanvullend regeerakkoord en regeringsuitbreiding – In het vooruitzicht van de overheveling van supplementaire bevoegdheden van het federale beleidsniveau naar de gewesten, conform het Lambermontakkoord, waren al in de loop van het jaar 2000 geruchten en berichten opgedoken over een uitbreiding van de Vlaamse regering, waarvoor met name de VLD vragende partij werd genoemd. In een interview met *De Morgen* bracht minister-president Dewael op 25 januari de zaak opnieuw te berde. Hij zei dat over de bevoegdheden die de Vlaamse regering erbij zou krijgen, «nieuwe coalitiegesprekken» gevoerd zouden moeten worden en liet verstaan dat overwogen kon worden de regering uit te breiden. Bij de VLD werd erop gewezen, dat door de regionalisering van landbouw en buitenlandse handel twee van haar federale regeringsleden, minister Gabriëls (Landbouw) en staatssecretaris Neyts (Buitenlandse Handel), bevoegdheden zouden verliezen en dat dit op het Vlaamse beleidsniveau gecompenseerd zou moeten worden door een bevoegdheidsherschikking en/of regeringsuitbreiding. De andere coalitiepartners zeiden bereid te zijn tot een gesprek daarover, maar niet op een uitbreiding van de regering aan te sturen. De kwestie verdween na enkele dagen uit de actualiteit. Op 8 juni maakte *De Financieel-Economische Tijd* een plan van minister-president Dewael bekend om, na de verruiming van de fiscale autonomie ingevolge het Lambermontakkoord, het belastingstelsel te hervormen. Het voorzag in de afschaffing van het kijk- en luistergeld (die vice-minister-president Stevaert in juni 2000 op de agenda had gezet), de verlaging van het tarief van de registratierechten van 12,5 naar 10 %, de 'meeneembaarheid' van de registratierechten, de indexering van de belastingschalen voor de successierechten, de vrijstelling van registratierechten voor duurzaam beheerde bossen, de gelijkschakeling van de tarieven van de schenkingsrechten met die van de successierechten en de verlaging van de onroerende voorheffing in aan te wijzen stedelijke gebieden. Voorts stelde Dewael voor de leegstandsheffing over te hevelen naar de gemeenten en de openingstaks op dranksluiterijen af te schaffen. Ten slotte was er sprake van belastingvermindering ter stimulering van de installatie van zonnepanelen of een eigen waterzuiveringsinstallatie. Dewael stelde ook voor om voor de rest van de bestuursperiode een uitgavennorm in te voeren die strenger was dan de strengste norm van de Hoge Raad van Financiën die zijn regering als begrotingsnorm hanteerde⁷. De minister-president wees erop, dat door de Lambermont-staatsvorming en de gunstige economische conjunctuur de beschikbare beleidsruimte voor de hele bestuursperiode, die in 1999 geraamd was op ruim 4 miljard euro (165 miljard frank), zou aangroeien tot 6,7 miljard euro (270 miljard frank). Van de 'meevaller' wilde hij 750 miljoen euro gebruiken voor een «extra lastenverlaging».

⁶ In het voorjaar 2002 zou het Vlaams Parlement een resolutie goedkeuren over de omgang met het oorlogsverleden.

⁷ Bij haar aantreden, in juli 1999, had de regering-Dewael de uitgavennorm van de vorige Vlaamse regering, de zogenaamde Meesternorm, laten vallen. Ze richtte zich op de HRF-begrotingssaldonorm.

Op een Agalev-persconferentie (19 juni) zeiden de ministers Vogels en Dua, en politiek secretaris Geysels dat de extra beleidsruimte niet uitsluitend naar belastingverlaging kon gaan en er ook andere noden waren. Vogels en Dua stelden ieder een tienpuntenplan voor, dat telkens 750 miljoen euro zou kosten. Vogels stelde onder meer voor de kinderopvang toegankelijker te maken, de wachtlijsten in de gehandicaptenzorg weg te werken, een sociaal ouderenbeleid uit te werken, de jeugdhulp uit te bouwen en elke nieuwkomer een inburgeringstraject aan te bieden. Op het plan-Dua stonden onder meer de bijsturing van het waterzuiveringsbeleid, een versnelde bodemsanering, de verwerving van 3.000 ha natuurgebied per jaar en een meer doorgedreven afbouw van de varkensstapel.

Het liberale en het groene plan kwamen op 20 juni ter sprake in het Vlaams Parlement, tijdens het debat over de aanpassing van de begroting voor 2001. Dewael kondigde aan dat hij meteen na de goedkeuring van de Lambermont-wetsontwerpen in het federale parlement de voorzitters van de Vlaamse regeringspartijen zou bijeenroepen om over de additionele financiële middelen en bevoegdheden een aanvullend regeerakkoord te sluiten.

De onderhandelingen daarover begonnen op 2 juli. Nadat Dewael afzonderlijk delegaties van Agalev, VU&ID en SP/SP.A had ontvangen, kwam hij in de vooravond met de overige leden van het kernkabinet (Stevaert, Vogels en Anciaux, aangevuld met minister van Financiën en Begroting Van Mechelen voor de VLD) en de partijleiders De Gucht, Janssens, Geysels en Borginon (die zich na korte tijd liet vervangen door minister Van Grembergen) bijeen. Naast de besteding van de vrije beleidsruimte en de invulling van de nieuwe beleidsbevoegdheden, kwam een bevoegdheidsherschikking ter sprake. De VLD aasde op de portefeuille van Landbouw van Agalev-minister Dua, maar de groenen wilden die niet afstaan.

Op 3 en 4 juli zetten kabinetsmedewerkers het overleg in twee werkgroepen voort. Op 4 juli kwam de regeringstop overeen om vanaf de begroting-2002 een norm voor de uitgavengroei in te voeren, zoals Dewael had voorgesteld.

Op 5 juli zaten de partijonderhandelaars opnieuw samen. Zij stemden in met het fiscale plan-Dewael, met dien verstande dat ook het tarief voor de registratierechten voor bescheiden woningen (het 'klein beschrijf') zou worden verlaagd, van 6 naar 5 %. Van de regionalisering van de Gemeentewet en de Gemeentekieswet wenste de meerderheid gebruik te maken om de burgemeester rechtstreeks te laten verkiezen, het kiesstelsel-Imperiali te vervangen door het systeem-D'Hondt, de constructieve motie van wantrouwen tegen het schepencollege of een schepen in te voeren, en de cumulatie van een burgemeester- of schepenambt met een parlementair mandaat te verbieden. Ter voorbereiding van de regionalisering van het landbouwbeleid zou een bijzonder opdrachthouder worden aangesteld⁸. De gedeeltelijke splitsing van de ontwikkelingssamenwerking, een van de andere elementen van de Lambermont-staats Hervorming, zou worden voorbereid door een werkgroep. Agalev kreeg de toezegging dat er in de begroting-2002 extra geld zou worden vrijgemaakt voor gehandicaptenzorg, opvang van probleemjongeren, bodemsanering en integraal waterbeleid.

⁸ Piet Vantemsche, die ten tijde van de dioxinecrisis kabinetschef was van CVP-minister van Landbouw Karel Pinxten, zou tot opdrachthouder worden aangesteld, tot hij in juni 2002 benoemd werd aan het hoofd van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV).

Op 6 juli kwamen de onderhandelaars opnieuw bijeen voor een 'tweede lezing' van het aanvullend regeerakkoord en om over een portefeuilleherschikking te praten. In de pers was er de voorgaande dagen vooral sprake geweest van de aanstelling van een VLD-staatssecretaris voor Financiën, waarvoor de naam van Louis Bril werd genoemd. Na lange en moeilijke onderhandelingen kwamen Dewael en de partijvoorzitters in de vooravond met een andere regeling. Jaak Gabriëls zou de federale regering verlaten en in de Vlaamse regering bevoegd worden voor economie (in plaats van minister Van Mechelen), buitenlandse handel en huisvesting (in plaats van minister Van Grembergen). Minister-president Dewael schoof zijn portefeuille van Financiën en Begroting door naar zijn partijgenoot Van Mechelen en die van Buitenlands Beleid en Europese Aangelegenheden naar Van Grembergen. Minister Dua behield de bevoegdheid voor Landbouw.

Minister-president Dewael stelde op 9 juli het aanvullende regeerakkoord voor in het Vlaams Parlement. In zijn verklaring, die geen verrassingen bevatte, zei hij dat er onder de regeringspartijen afspraken waren gemaakt «die van die aard zijn dat de Vlaamse landbouwers het beleid van de Vlaamse regering met vertrouwen tegemoet kunnen zien». In een persmededeling preciseerde VLD-voorzitter De Gucht dat zijn partij acht «waarborgen» had afgedwongen, als voorwaarde waaronder de liberalen bereid waren de Landbouwportefeuille in haar geheel aan Dua te laten. De afspraken betroffen onder meer een administratieve vereenvoudiging, een versoepeling van het vergunningensysteem en het Mestactieplan, een herziening van het recht van voorkoop in natuurgebieden en grotere rechtszekerheid voor grondeigenaars in gebieden van het Vlaams Ecologisch Netwerk en voor zonevreemde landbouwbedrijven. Tijdens het debat over het aanvullende regeerakkoord stelde André Denys (VLD) voor een «schaduwkabinet» voor Landbouw op te richten, maar Dewael wees die suggestie van de hand.

Op 10 juli werd Gabriëls door het Vlaams Parlement tot minister benoemd en legde hij de grondwettelijke eed af. Op 13 juli paste de Vlaamse regering de bevoegdheidsverdeling aan; de nieuwe regeling ging op 1 augustus in⁹.

Vlaamse Conferentie en Pact van Vilvoorde – Op 23 maart ging de 'Vlaamse Conferentie' van start, die in het kader van het project 'Kleurrijk Vlaanderen' van de Vlaamse regering en op basis van haar 'Kleurennota' (11 juli 2000), een langetermijnvisie op de ontwikkeling van Vlaanderen zou uittekenen¹⁰. VEV-voorzitter Karel Vinck had het idee van een Vlaamse Conferentie in oktober 1999 geformuleerd en daar de steun van minister-president Dewael voor gekregen. De andere sociale partners hadden aanvankelijk kregeliger gereageerd. Dat leidde ertoe dat de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) begin 2000 de voorrang in de

⁹ Besluit van 13 juli 2001 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van Vlaamse regering, *B.S.* 26 juli 2001.

¹⁰ Op 13 maart, aan de vooravond van de start van de Vlaamse Conferentie, stelde minister-president Dewael een eigen manifest, *Vooruitzien*, voor, waarin hij zijn persoonlijk politiek en maatschappelijk project uiteenzette. Het sloot deels aan bij en gaf nadere invulling aan de Kleurennota, waarvan Dewael toegaf dat ze «nogal theoretisch en filosofisch» was en «misschien daarom niet voor de begeestering heeft gezorgd die ik erin had willen leggen».

formulering van de sociaal-economische langetermijnvisie had opgeëist. Op de openingszitting van de Vlaamse Conferentie zei Vital Peeters (ACV), als dienstdoend voorzitter van de SERV, dat het engagement van de 'sociale partners' zwaarder weegt dan dat van individuen.

Na de openingszitting bereidden vertegenwoordigers van de regering, de administratie en het middenveld in zes werkgroepen (over resp. leren, ondernemen, werken, cultuur, zorg en milieu), telkens voorgezeten door een minister, een 'visietekst' voor. Op de tweede bijeenkomst van de Conferentie, op 5 juli, zei Dewael dat hij in de ontwerp teksten van de werkgroepen durf en ambitie miste. De visieteksten werden voorgesteld op de laatste Vlaamse Conferentie, op 22 november in het 'Huis van de Toekomst' in Vilvoorde. Daar ondertekenden de Vlaamse regering en de SERV-partners (vakbonden, werkgevers-, zelfstandigen- en landbouworganisaties) het 'Pact van Vilvoorde', dat 21 «ambitieuze maar haalbare» doelstellingen voor het eerste decennium van de 21ste eeuw bevatte, die uit de visieteksten waren gedestilleerd. De algemeen en eerder vaag geformuleerde doelstellingen betroffen o.m. de verhoging van de werkzaamheidsgraad (tot 70%), van de functionele geletterdheid en ICT-vaardigheid, van de deelname aan permanente vorming en aan het verenigingsleven, en van de cultuurparticipatie, de uitbreiding van het zorgaanbod, de toename van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, de ombuiging van de dalende trend van het aantal startende ondernemingen en de verhoging van de verkeersveiligheid. Dewael riep de milieuverenigingen, de non-profitorganisaties en de andere actoren in de samenleving op zich achter de doelstellingen te scharen. De Bond Beter Leefmilieu en Natuurpunt Vlaanderen zetten nog op 22 november hun handtekening onder het 'pact'.

Nog in het kader van het project 'Kleurrijk Vlaanderen' werd op 9 juni 'Forum 21' geïnstalleerd, een 'denktank' van academici en experts die onder leiding van voormalig EU-commissaris Karel Van Miert materiaal zou moeten aanreiken voor het toekomstdenken over Vlaanderen.

II. Parlement

Met een bijna twee uur durende feestzitting, die rechtstreeks door de VRT-televisie werd uitgezonden, zette het Vlaams Parlement op 5 december de viering van zijn dertigste verjaardag in¹¹. In interviews klaagden parlementsleden erover dat de debatten vaak te technisch en te saai zijn, en verweten ze de media enkel oog te hebben voor politieke incidenten. Parlementsvoorzitter De Batselier kondigde aan dat hij de plenaire vergaderingen zou trachten te «dynamiseren» en dat hij erover dacht, naar Schots voorbeeld een 'Civiel Forum' op te richten om de bevolking bij de voorbereiding van decreten te betrekken. In een vooraf opgenomen en uitgezonden interview liet Kamervoorzitter Herman De Croo zich laatdunkend uit over het Vlaams Parlement. Hij suggereerde dat het Vlaams Parlement zich bescheiden zou moeten opstellen, omdat «Europa maar acht procent van de wereld

¹¹ De Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap kwam op 7 december 1971 voor het eerst bijeen.

en Vlaanderen maar drie procent van Europa is». De Batselier noemde de uitlatingen van De Croo misplaatst en denigrerend.

Op 4 juli voegde het Vlaams Parlement in zijn reglement een artikel 8bis toe, over de financiering van politieke partijen. Het bepaalde dat, bovenop de federale partijfinanciering, de Vlaamse politieke partijen, met terugwerking tot 1 juli 2001, kunnen rekenen op een jaarlijkse aanvullende financiering van 2,5 miljoen frank (61.973 euro), plus 60 frank (1,49 euro) per geldige stem bij de jongste verkiezingen. In totaal ging het om een bedrag van bijna 6 miljoen euro (237,5 miljoen frank) per jaar. Kartel-, alliantie- of koepellijsten worden als één partij beschouwd. Het bureau van het Vlaams Parlement kan de aanvullende dotatie geheel of gedeeltelijk intrekken als de Raad van State, op grond van de federale wet over de partijfinanciering, beslist de federale dotatie in te trekken omdat een partij of een partijlid zich schuldig heeft gemaakt aan racisme of xenofobie, of als een partij of een partijlid veroordeeld wordt voor de schending van het Mensenrechtenverdrag of wegens negationisme.

Eveneens op 4 juli keurde het Vlaams Parlement twee voorstellen van decreet goed tot afschaffing, per 1 januari 2002, van de subsidiëring van de politieke vormingsinstellingen (decreet van 6 juli 2001, B.S. 3 augustus 2001) resp. van de uitzendingen door politieke 'derden' op de openbare radio en televisie (decreet van 6 juli 2001, B.S. 28 juli 2001). Die maatregelen maakten, samen met de aanvullende partijfinanciering, deel uit van een politiek akkoord dat de voorzitters van 'democratische' partijen begin 2001 hadden gesloten.

III. Hervorming administratie en kerntakendebat

De Vlaamse regering gaf in het verslagjaar nadere invulling aan 'Beter bestuurlijk beleid', het project voor een grondige hervorming van de administratie, waarvan zij op 19 februari 2000 de krachtlijnen had bepaald.

Op 19 januari besliste de regering dat vóór eind juni voor elk van de dertien op te richten ministeries, waarvan de lijst op 17 november 2000 was vastgesteld en die in de plaats zouden komen van de zeven departementen van het ene ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, de interne structuur en de taakafbakening zouden worden vastgesteld. Daarbij zou worden uitgemaakt welke beleidsvoorbereidende en -evaluerende opdrachten aan het departement van het ministerie worden toevertrouwd, en welke beleidsuitvoerende taken worden ondergebracht in verzelfstandigde agentschappen. De regering besliste twee vormen van verzelfstandiging te onderscheiden, een interne en een externe. Extern verzelfstandigde agentschappen zouden kunnen worden opgericht volgens publiek recht of volgens privaatrecht.

De regering stelde voorts de krachtlijnen voor de hervorming van het adviesstelsel vast. Het aantal adviesraden zou drastisch worden verminderd door de oprichting van één strategische adviesraad per ministerie en een beperkt aantal beleidsdomeinoverschrijdende 'meta-adviesraden'. Voor specifieke problemen zouden tijdelijke adviesraden kunnen worden gevormd. Bindende advisering zou worden afgeschaft, omdat ze ingaat tegen het 'primaat van de politiek'. Het adviesstelsel

Mark Deweerdt

zou worden gestroomlijnd via een decretale kaderregeling. Voor de samenstelling van de adviesraden zou een keuze kunnen worden gemaakt tussen 'zuivere' adviesraden, uitsluitend samengesteld uit 'onafhankelijke' deskundigen, en 'maatschappelijke' adviesraden, met vertegenwoordigers uit het maatschappelijk middenveld, eventueel aangevuld met onafhankelijke deskundigen.

Op 23 maart stelde de regering, na 'reflectie' van de leidend ambtenaren en in overleg met de twee bijzonder commissarissen voor de reorganisatie van het Vlaamse overheidsapparaat, Eric Stroobants en Leo Victor, definitief de samenstelling en de afbakening vast van de dertien op te richten ministeries.

Op 1 juni keurde de regering de structuur en taakin-vulling van de drie 'horizontale' ministeries goed : Diensten van de minister-president, Bestuurszaken, en Financiën en Begroting. Op 7 december keurde de regering de structuur en de taakin-vulling goed van de ministeries van Buitenlands Beleid en Internationale Samenwerking, en van Onderwijs en Vorming. Andere belangrijke beslissingen in verband met de hervorming van de administratie werden in het verslagjaar niet meer genomen.

Aansluitend bij en parallel met het project 'Beter bestuurlijk beleid' liep een 'kerntakendebat' over een heldere taakverdeling tussen de Vlaamse overheid (Vlaamse Gemeenschap en Vlaams Gewest), de provincies en de gemeenten. De Vlaamse regering keurde op 9 februari een nota van minister van Binnenlandse Aangelegenheden Sauwens goed met de basisbeginselen voor de verdeling van de bestuurstaken en beleidsbevoegdheden, die volgens haar in ruime mate geïnspireerd was door het rapport (1998) van de Commissie Bestuurlijke Organisatie. Volgens de nota zouden de gemeenten, als eerstelijnsbestuur, maximale eigen bevoegdheden krijgen en als 'loket' voor de andere beleidsniveaus fungeren. De Vlaamse overheid heeft volgens de nota een beleidsbepalende opdracht voor de materies waarvoor zij, in het kader van de federale staatsinrichting, bevoegd is; ze zou enkel instaan voor de infrastructuur en de instellingen die niet van lokaal of streekgebonden belang zijn (zoals autowegen, gewestwegen, havens en luchthavens). Als intermediair bestuur zouden de provincies een 'gesloten taakstelling' krijgen, met duidelijk gedefinieerde opdrachten. De Vlaamse regering wenste de provincies ook een algemene bevoegdheid te geven om streekgerichte adviezen te geven over alle aspecten van het centrale beleid. Elke overheid zou de financiële en fiscale verantwoordelijkheid moeten dragen voor haar taken.

Het kerntakendebat ging op 12 december van start, met de eerste vergadering van het 'politiek coördinatieteam', dat bestaat uit vijf vertegenwoordigers van de regering, vijf vertegenwoordigers van de provincies en zes vertegenwoordigers van de gemeenten en OCMW's. De Vlaamse regering deelde op de installatievergadering mee dat zij terugkwam van haar voornemen de provincies een 'gesloten' taak te geven. De Vereniging van Vlaamse Provincies had zich daartegen verzet, kennelijk met succes. Volgens de regering zouden de provincies «binnen hun missie en kerntaken» zowel beleidsbepalende als beleidsuitvoerende taken kunnen hebben.

Afgesproken werd dat na het kerstreces tien werkgroepen aan de slag zouden gaan en dat een ambtelijk coördinatieteam het politiek team en de werkgroepen zou bijstaan. Het kerntakendebat zou tegen de zomer 2002 moeten uitmonden in een bestuursakkoord tussen de drie verkozen beleidsniveaus.

IV. Begrotingsbeleid

De Vlaamse regering rondde op 30 maart de controle van de begroting voor 2001 af. Wegens de conjunctuurvertraging verlaagde zij de groeiverwachting van 2,5 naar 2 % van het bruto nationaal inkomen (BNI); de inflatieprognose werd behouden op 1,5 %. De uitgaven konden met 50 miljoen euro (2,1 miljard frank) verminderd worden tot 16,292 miljard euro (657,2 miljard frank). Aan de inkomstzijde boekte de regering een 'conjunctuurbonus' van 195,8 miljoen euro (7,9 miljard frank), een gevolg van de Financieringswet¹². Doordat ook de opbrengst van de eigen belastingen bleek mee te vallen, kon de inkomstenraming met 218,1 miljoen euro (8,8 miljard frank) worden verhoogd tot 16,740 miljard euro (673,5 miljard frank). Het begrotingsoverschot werd opgetrokken van 344,5 miljoen euro (13,9 miljard frank) naar 599,9 miljoen euro (24,2 miljard frank), zoals de Hoge Raad van Financiën had gevraagd. De extra middelen zouden worden aangewend voor een verdere schuldafbouw.

De belangrijkste beslissing van de begrotingscontrole was de verdeling van het Fonds voor Eenmalige Uitgaven en Schuldafbouw (FEU), dat eind 2000 was opgericht om ongebruikte begrotingskredieten te parkeren met het oog op schuldafbouw of eenmalige uitgaven voor duurzame investeringen. Van de 116,5 miljoen euro (4,7 miljard frank) die in het Fonds was ondergebracht, werd 74,3 miljoen euro (3 miljard frank) bestemd voor openbare werken en mobiliteit (waarvan twee derde voor fietspaden en een derde voor 'missing links') en 24,7 miljoen euro (1 miljard frank) voor het Stadsvernieuwingfonds, waarmee duurzame investeringen in stadsvernieuwing kunnen worden gefinancierd. Dat fonds zou oorspronkelijk worden gestijfd met een deel van de opbrengst van de verkoop van GIMV-aandelen, maar omdat de beursgang was uitgesteld, besliste de regering het toegezegde bedrag uit het FEU te halen¹³. De resterende 17,5 miljoen euro van het FEU kregen nog geen bestemming.

In zijn advies over de begroting voor 2002 zei de SERV op 10 juli dat de aangekondigde afschaffing van het kijk- en luistergeld, in combinatie met de nieuwe uitgavennorm, de Vlaamse regering zou verplichten in haar begroting ruim 216

¹² Volgens de Financieringswet worden de middelen die de gewesten en de gemeenschappen in een bepaald jaar van de federale overheid krijgen, gekoppeld aan de inflatie en de economische groei. De precieze berekening kan pas het daaropvolgende jaar gebeuren, als de inflatie en groeicijfers bekend zijn. Door de sterke groei van de economie in 2000, kreeg Vlaanderen bij de afrekening in 2001 195,8 miljoen euro (7,9 miljard frank) extra toegeschoven.

¹³ De Vlaamse regering had medio 2000 aangekondigd 30 tot 40 % van haar GIMV-aandelen naar de beurs te brengen. Wegens het slechte beursklimaat werd de beursgang uitgesteld tot na de zomer van 2001. Op 11 augustus zei GIMV-voorzitter Herman Daems in *De Financieel-Economische Tijd* dat de verdere privatisering niet meer in 2001 zou gebeuren.

miljoen euro (8,7 miljard frank) te besparen om een overschot van 337 miljoen euro te realiseren, zoals de Hoge Raad van Financiën oplegde.

Op 24 juli besliste de Vlaamse regering, conform de afspraak in het aanvullende regeerakkoord, de reële groei van de uitgaven in 2002 te beperken tot 2 %. Minister-president Dewael wees erop, dat een hoge uitgavengroei zoals in 2001 (4,9 %) niet was vol te houden. Hij zei dat elke minister tegen 31 augustus zijn of haar begrotingsplannen in het licht van de nieuwe uitgavennorm diende te herbekijken. Uit het bilaterale technische overleg was immers gebleken dat bij ongewijzigd beleid de uitgaven in 2002 met 3,7 % reëel zouden stijgen en de HRF-norm niet gehaald zou worden. Later werd in de regering overeengekomen dat nieuwe uitgaven die het gevolg waren van eerdere beslissingen (CAO's, decreten, ...) buiten de 2 %-norm zouden vallen.

In *De Standaard* brak minister van Economie Gabriëls op 22 augustus een lans voor de toekenning van een regionale korting op de vennootschapsbelasting. Voor wat hij zelf een «vroegrijp idee» noemde, kreeg hij steun van de werkgevers (VEV en Unizo), maar de Waalse minister-president, Van Cauwenberghe, wees een regionalisering van de vennootschapsbelasting van de hand. In een gesprek met de VRT zei minister-president Dewael op 28 augustus te overwegen de Vlaamse bedrijven, bovenop de aangekondigde federale verlaging van de vennootschapsbelasting, een extra lastenverlaging te geven in de vorm van een korting op de vennootschapsbelasting. Daarvoor zou een deel van de kredieten voor expansiesteun kunnen worden gebruikt. Dewael erkende dat voor de toekenning van een gewestelijke belastingkorting een federale wetswijziging nodig was. De SP/SP.A en Agalev reageerden terughoudend. Verscheidene Franstalige politici zezen het voorstel van de hand, maar in interviews met *Het Laatste Nieuws* en *Le Soir* en tegenover de VRT-radio verdedigde Dewael op 3 september zijn plan. Minister-vice-president Stevaert zei dat de korting in geen geval kon worden gefinancierd met geld dat bestemd is voor expansiesteun.

Op 6 en 7 september legden de leden van de Vlaamse regering aan minister-president Dewael en minister van Financiën Begroting Van Mechelen de resultaten van hun 'budgettair vakantiewerk' voor. Al op (zondag) 9 september, sneller dan verwacht, stelde de regering de ontwerpbegroting voor 2002 vast.

Tijdens het 'begrotingsconclaf' verlaagde de regering de groeiverwachting voor 2001 verder tot 1,8 % en verhoogde ze de inflatiegraad van 1,5 naar 2,6 %. Daardoor kon ze de inkomsten voor 2002 272,68 miljoen euro (11 miljard frank) hoger ramen dan in juli, tijdens de eerste begrotingsronde. Voor 2002 verwachtte de regering een groei van 2 % en een inflatie van 1,8 %.

De inkomsten zouden naar verwachting stijgen tot 16,971 miljard euro (684,6 miljard frank), amper 275 miljoen euro meer dan in 2001. De geringe toename was het gevolg van de afschaffing van het kijk- en luistergeld en de verlaging van de registratierechten. De uitgaven werden begroot op 16,886 miljard euro (681,2 miljard frank), 597 miljoen euro meer dan in 2001. In reële termen groeiden de uitgaven met 2,09 %¹⁴. Het begrotingssaldo zou neerkomen op 85,1 miljoen euro

¹⁴ In zijn begrotingsevaluatie (januari 2002) zei de SERV dat ook de schrapping van het kijk- en luistergeld als uitgave moest worden verrekend. Dan bleek de beleidsruimte reëel met ongeveer 5 % te zijn gegroeid.

(3,4 miljard frank); volgens de HRF-criteria zou het 344 miljoen euro (13,889 miljard frank) bedragen, 6,9 miljoen euro meer dan de HRF oplegde.

Minister van Welzijn Vogels kreeg 37,18 miljoen euro (1,5 miljard frank) meer voor gehandicaptenzorg en de opvang van probleemjongeren. Extra geld was er voorts voor wetenschapsbeleid (24,8 miljoen euro of 1 miljard frank), ontwikkelingssamenwerking (8,7 miljoen euro of 350 miljoen frank) en inburgering van nieuwkomers (12,4 miljoen euro of 500 miljoen frank). De dotatie aan het Gemeentefonds zou, bovenop de indexering, met 27,27 miljoen euro (1,1 miljard frank) worden verhoogd; de 24,8 miljoen euro (1 miljard frank) die in 2001 uit het Provinciefonds werden gehaald, zouden definitief in het Gemeentefonds worden opgenomen.

Tijdens haar begrotingsconclaf besliste de Vlaamse regering ook een deel van het begrotingsoverschot dat ze eind 2001 in het FEU zou stoppen, te besteden aan mobiliteit (86,76 miljoen euro of 3,5 miljard frank), milieu-investeringen (37,18 miljoen euro of 1,5 miljard frank) en de bouw van nieuwe musea in Antwerpen en Gent (12,4 miljoen euro of 500 miljoen frank).

Minister-president Dewael stelde de krachtlijnen van de begroting op 1 oktober voor aan het Vlaams Parlement. Hij zette vooral de fiscale maatregelen in de verf: de afschaffing van het kijk- en luistergeld per 1 januari 2002¹⁵ en de verlaging, eveneens per 1 januari 2002, van de registratierechten. Van een korting op de vennootschapsbelasting, de overdracht van de leegstandheffing naar de gemeenten of de toekenning van belastingverminderingen sprak hij niet meer¹⁶. Wel kondigde hij aan, dat minister van Economie Gabriëls een actieplan zou opmaken «om de lasten voor de Vlaamse bedrijven bijkomend te verlagen».

In de 'Verklaring van de Vlaamse regering betreffende de algemeen maatschappelijke situatie en de krachtlijnen van de begroting 2002' zei Dewael dat de regering de resultaten van de studie over de objectieve verschillen van de werkingskosten in het onderwijs (zie verder) zou aangrijpen om de onderwijspartners en de voorzitters van «de democratische partijen» uit te nodigen voor een «grootschalig debat» over een beter gebruik van de financiële middelen via een verder doorgedreven samenwerking tussen de scholen van alle netten. Hij deelde mee dat wegens de gewijzigde economische toestand de privatisering van de GIMV tijdens de regeerperiode 1999-2004 geen prioriteit meer was. Dewael zei dat de mogelijkheid om bij nieuwe infrastructuurwerken tol te heffen, principieel was aanvaard. Aan het eind van het debat over de zogenaamde Septemberverklaring kreeg de regering op 3 oktober het vertrouwen van de meerderheidsfracties; alleen Chris Vandenbroeke (VU&ID), die in de geïmplodeerde Volksunie tot de groep-Bourgeois behoorde, onthield zich. Dewael had uitdrukkelijk de vertrouwenskwestie

¹⁵ In verband met de afschaffing van het kijk- en luistergeld op 1 januari 2002 had de Vlaamse Ombudsman, Bernard Hubeau, in juli gewaarschuwd voor een ongelijke behandeling. De inning van het kijk- en luistergeld gebeurde op 1 april (voor de belastingplichtigen van wie de familienaam met A-J begint) en 1 oktober (voor de anderen). Wie in oktober (vooraf) betaalt, zou volgens Hubeau voor 2002 zes maanden meer 'te veel' hebben betaald dan wie in april betaalt. De Vlaamse regering zei geen reden te zien voor een gedeeltelijke terugbetaling. Hubeau erkende dat die beslissing juridisch waterdicht was.

¹⁶ De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) had de overheveling van de leegstandheffing al op 16 juni van de hand gewezen.

tie gesteld om na te gaan en aan te tonen dat hij, na het uiteenvallen van de Volksunie, nog altijd een meerderheid had in het Vlaams Parlement.

In zijn verslag over de ontwerpbegroting voor 2002 zette het Rekenhof vraagtekens bij enkele cijfers. Het wees erop dat de Vlaamse regering een groei van 2 % verwachtte, terwijl de federale regering haar begroting baseerde op een groei van 1,6 %; dat lagere cijfer zou een negatieve impact hebben op de inkomsten van de Vlaamse overheid van 37,5 miljoen euro. Het Rekenhof raamde de minderinkomsten van de verlaging van de registratierechten beduidend hoger (175 miljoen euro) dan de regering (50 miljoen euro) en beklemtoonde dat in de begroting geen rekening was gehouden met de BTW-verhoging voor Aquafin¹⁷. Het Rekenhof maakte gewag van een tekort van in totaal 1 miljard euro. Minister Van Mechelen betwistte dat cijfer en sprak van hooguit 250 miljoen euro.

De Vlaamse regering bekeek op 10 december hoe zij het 'gat' in de begroting zou kunnen dichten. Ze besliste de uitgaven voor 2001 met nog eens 85,5 miljoen euro (3,450 miljard frank) te verminderen en de betrokken begrotingskredieten administratief te blokkeren, en de inkomsten met nog eens 52,8 miljoen euro (2,132 miljard frank) op te trekken, omdat vooral de successierechten beduidend meer opbrachten dan was geraamd. De vrijgekomen middelen (138 miljoen euro) werden in de begroting opgenomen als 'provisioneel krediet voor het opvangen van de gevolgen van een economische conjuncturele verzwakking', dat op het einde van het jaar in het FEU zou terechtkomen en bij de begrotingscontrole in de lente van 2002 zou kunnen worden bestemd voor investeringsuitgaven. Door op dat ogenblik de investeringskredieten van de gewone begroting te verminderen, zou een deel van het begrotingstekort kunnen worden weggewerkt. Het Vlaams Parlement keurde die aanpassing van de begroting-2001 op 20 december goed.

Op 28 december deelde minister Van Mechelen mee dat de Vlaamse overheid haar rekeningen over 2001 kon afsluiten met een overschot van 920 miljoen euro (37,1 miljard frank), 500 miljoen beter dan was begroot. Volgens de HRF-norm bedroeg het overschot 1,26 miljard euro, het dubbele van wat de HRF had opgelegd. Het kasoverschot kwam uit op 716,4 miljoen euro (28,9 miljard frank), tegenover nog 865,1 miljoen euro in 2000. Het lagere kasoverschot was grotendeels het gevolg van het feit dat de Vlaamse regering, conform het 'programmadecreet' van 6 juli 2001 (B.S. 10 oktober 2001), voor het eerst in het tweede semester maandelijks voor-schotten had betaald op de gemeentelijke en provinciale opcentiemen op de onroerende voorheffing, terwijl die vroeger pas na de inning ervan werden doorgestort. Van het begrotingssaldo werd 265,2 miljoen euro (10,7 miljard frank) overgedragen naar het FEU. De schuld werd in 2001 met ruim 1 miljard euro verminderd tot 4,1 miljard euro.

¹⁷ De NV Aquafin, die instaat voor de waterzuivering in Vlaanderen, had sinds 1998 op haar facturen aan de Vlaamse overheid voor infrastructuurwerken 6 % B.T.W. aangerekend. Het federale ministerie van Financiën had in de loop van 2001 laten weten dat 21 % moet worden betaald. De Vlaamse regering betwistte dat. Volgens het Rekenhof zou een tariefverhoging in 2002 een meeruitgaven van 52,2 miljoen euro betekenen. Daar kon voor de periode 1998-2001 nog eens 150 miljoen euro achterstal bijkomen.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2001

Belastingen – In uitvoering van het aanvullend regeerakkoord bracht het Vlaams Parlement met het decreet van 7 december 2001 houdende wijziging van de wetbepalingen inzake de slijterijen van gegiste dranken (B.S. 15 januari 2002) het tarief van de openingstaks op slijterijen van gegiste dranken, de zogenaamde cafétaks, per 1 januari 2002 op nul. Voor de volledige afschaffing van de taks – een van de gewestelijke belastingen in de Financieringswet – was het Vlaams Parlement niet bevoegd.

Op 26 oktober keurde de Vlaamse regering de modaliteiten goed voor de verlaging van de registratierechten bij de aan- of verkoop van een onroerend goed. Zoals aangekondigd in het aanvullend regeerakkoord werd het algemene tarief verlaagd van 12,5 naar 10 %, en dat voor de verkoop van bescheiden woningen van 6 tot 5 %. Bovendien werd beslist bij de aankoop van een enige woning waar de hoofdverblijfplaats wordt gevestigd, de eerste schijf van 12.500 euro van de aankoop prijs vrij te stellen van registratierechten. De 'meeneembaarheid' van vroeger betaalde registratierechten voor een hoofdverblijfplaats van natuurlijke personen werd beperkt tot 12.500 euro (gekoppeld aan de prijsevolutie in de bouwsector). De begrenzing bleek nodig te zijn om de budgettaire weerslag van de maatregel te beperken. Tussen het tijdstip van de verkoop van de oude en de aankoop van een nieuwe hoofdverblijfplaats moet ten minste twee jaar liggen.

De verlaging van de registratierechten zou de inkomsten van de Vlaamse overheid met 365 miljoen euro (15 miljard frank) per jaar verminderen, maar de regering rekende op een terugverdieneffect, door de toename van het aantal transacties, van 250 miljoen euro, zodat de netto-kostprijs op 125 miljoen euro zou uitkomen. Doordat vele mensen, in het vooruitzicht van de tariefvermindering, de aankoop van een nieuwe woning in 2001 hadden uitgesteld, verwachtte de regering dat er in 2002 een 'meevaller' zou zijn van 87,5 miljoen euro, waardoor de minderinkomsten niet meer zouden bedragen dan de 50 miljoen euro waarin de begroting voorzag.

Het ontwerpdecreet over de verlaging van de registratierechten zou in 2002 door het Vlaams Parlement worden goedgekeurd, met terugwerking tot 1 januari 2002. Hetzelfde geldt voor het ontwerpdecreet over de afschaffing – in feite de vermindering van het tarief tot nul – van het kijk- en luistergeld (voor de afschaffing zijn de gewesten, ondanks de verruiming van de fiscale autonomie door het Lambertakkoord, niet bevoegd).

Ter gedeeltelijke compensatie van de afschaffing van het kijk- en luistergeld, schrapte de regering de korting van 2.500 frank op de personenbelasting die met het decreet van 22 december 2000 was ingevoerd en dus maar eenmalig van toepassing is geweest voor het aanslagjaar 2001 (inkomsten van 2000).

V. Economie en werkgelegenheid

Werkgelegenheidsakkoord – Op 12 februari ondertekenden de regering en de sociale partners in het Vesoc (Vlaams Economisch en Sociaal Overlegcomité) het werkgelegenheidsakkoord 2001-2002, dat vakbonden en werkgeversorganisaties eind 2000 hadden gesloten. Het bevatte een reeks engagementen van beide partijen over levenslang leren, management van de diversiteit, mobiliteit, arbeidsmarktallocatie

en het concept van de levensloopbaan. De Vlaamse regering zegde toe, als 'flankerend beleid', de aanmoedigingspremies voor loopbaanonderbreking te heroriënteren en een deel van het budget voor expansiesteun te gebruiken om opleidingscheques in te voeren.

Aanmoedigingspremies – De Vlaamse regering en de sociale partners werden het op 26 juni in het Vesoc eens over de aanmoedigingspremies die de Vlaamse overheid, conform het werkgelegenheidsakkoord 2001-2002, zou toekennen bovenop de 'tijdkredietpremies' die de federale overheid vanaf 1 januari 2002 zou geven in het kader van het nieuwe tijdkredietstelsel¹⁸. Het ging om premies van 50 tot 150 euro per maand voor werknemers die loopbaanonderbreking nemen voor zorg ('zorgkrediet') of opleiding ('opleidingskrediet'), die vier vijfde of, in het geval van 50-plussers, halftijds gaan werken, en die in het kader van een herstructureringsplan van hun bedrijf verplicht worden deeltijds te werken. De Vlaamse regering keurde op 14 december een besluit goed over het nieuwe premiestelsel, waarvoor in 2002 een budget van 21 miljoen euro (850 miljoen frank) was gereserveerd en dat aan het einde van dat jaar zou worden geëvalueerd. De Waalse regering besliste op 20 december een belangenconflict in te roepen tegen het besluit. Pas nadat minister van Werkgelegenheid Landuyt daar half januari 2002 officieel van op de hoogte werd gebracht, zou de zaak ruchtbaarheid krijgen en communautaire deining veroorzaken.

Opleidingscheques – Op 14 december keurde de Vlaamse regering een besluit goed over de opleidingscheques. Volgens het besluit kan een bedrijf maximum 200 cheques van 30 euro per jaar bestellen om de opleiding van zijn werknemers te financieren. Het betaalt voor een cheque 15 euro; de Vlaamse overheid neemt de andere helft voor haar rekening. Voor 2002 waren 3 miljoen cheques beschikbaar. Het geld daarvoor, 45 miljoen euro (1,8 miljard euro), haalde de regering uit het budget voor expansiesteun.

Vlaamse CAO's – De Vlaamse regering keurde op 16 februari een voorontwerp van decreet goed over de algemeenbindendverklaring van bilaterale akkoorden tussen de Vlaamse sociale partners. Op 20 februari kantten het ACV en het ABVV zich tegen de invoering van 'Vlaamse CAO's'. Ze zeiden niet tegen sociale akkoorden over regionale aangelegenheden te zijn, maar niet in te zien welke toegevoegde waarde een decreet over Vlaamse CAO's kan hebben, aangezien er nooit juridische problemen waren bij de toepassing van CAO-bepalingen over Vlaamse materies die federaal algemeen bindend werden verklaard.

Nadat de sociale partners er op 14 maart in de SERV niet in geslaagd waren een gezamenlijk advies over het ontwerpdecreet te formuleren, kwamen het VEV, Unizo en de Boerenbond op 16 maart met een eigen standpunt naar buiten. Ze wezen een decretale regeling niet af, maar vroegen de regering meer duidelijkheid over de bevoegdheidsafbakening tussen het Vlaamse en het federale beleidsniveau

¹⁸ Zie hoofdstuk V: 'Het werkgelegenheids- en het sociaal beleid' in ons 'Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2001' in dit Jaarboek, pp. 155-252.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2001

en over de toepassing van het decreet in Brussel. Op 19 maart formuleerden de drie vakbonden (ACV, ABVV en ACLVB) gezamenlijk een negatief advies op het voorontwerp van decreet. Daarin stond onder meer dat het bestaande juridische kader volstond om over gewestmateries sociale akkoorden te sluiten en dat een stelsel van Vlaamse CAO's onoverkomelijke uitvoeringsproblemen zou meebrengen.

Eind 2001 had de Raad van State nog geen advies over het voorontwerp van decreet uitgebracht.

PMV en GIMV – Gevolg gevend aan de aanbeveling van de parlementaire onderzoekscommissie over de toekenning en aanwending van de scheepskredieten (29 juni 2000) werd, met het decreet van 6 juli 2001 houdende bepalingen tot herstructurering van Gimvindus NV (B.S. 27 juli 2001), overgegaan tot de versnelde vereffening van Gimvindus, dat de industriële participaties beheerde van de Vlaamse overheid die eerder bij de GIMV (Investeringsmaatschappij Vlaanderen) waren ondergebracht. Het decreet splitste Gimvindus op in de NV Staal Vlaanderen en de NV Textiel Vlaanderen, waarin de staalbelangen en textielparticipaties zouden worden geparkeerd. Het was de bedoeling beide NV's tegen uiterlijk 2003 onder te brengen in de Participatie Maatschappij Vlaanderen (PMV), die het nieuwe instrument voor het economisch overheidsinitiatief in Vlaanderen zou worden. De juridische basis daarvoor werd gelegd met het decreet van 6 juli 2001 tot wijziging van het decreet van 13 juli 1994 betreffende de herstructurering van de GIMV, Gimvindus, VMH, Mijnen en LIM en tot oprichting van het Limburgfonds en van de permanente werkgroep Limburg (B.S. 27 juli 2001).

Op 23 januari nam Gerard Van Acker ontslag als directeur-generaal van de GIMV, een functie die hij sinds 1980 uitoefende. Zijn positie was onhoudbaar geworden nadat hij op 18 januari door de correctionele rechtbank van Hasselt in de KS-Super Club-zaak was veroordeeld tot vijf maanden voorwaardelijke gevangenisstraf en een geldboete van 135.000 frank. KS had in 1989 aandelen gekocht van Super Club.

VI. Infrastructuur en mobiliteit

Doel en 'Nooddecreet' – Wegens procedurefouten schorste de Raad van State op 7 maart, op verzoek van enkele inwoners van Doel, de vergunning die minister van Ruimtelijke Ordening Van Mechelen op 13 juni 2000 had gegeven voor de bouw van het Deurganckdok, een containergetijdendok op de Linkerscheldeoever, ter hoogte van het polderdorp Doel. Op 31 mei 2000 had de Raad van State al een eerste bouwvergunning (dd. 24 juni 1999) geschorst, samen met de wijziging van het gewestplan Sint-Niklaas-Lokeren waarop ze gebaseerd was. Met de toekenning van een nieuwe vergunning, op basis van de lopende, tweede wijziging van het gewestplan Sint-Niklaas-Lokeren, had Van Mechelen kunnen voorkomen dat de bouwwerken moesten worden stilgelegd. De Vlaamse regering had de gewestplanwijziging op 8 september 2000 definitief goedgekeurd. Ook tegen die gewestplanwijziging hadden inwoners van Doel schorsings- en vernietigingsberoep aangetekend bij de Raad van State.

Ingevolge het schorsingsarrest liet minister Van Mechelen de bouwwerken in Doel volledig stilleggen. Op 5 september meldde het weekblad *Knack* dat minister van Openbare Werken Stevaert vier juristen de opdracht had gegeven een voorstel van 'nooddecreet' op te stellen, om de werken aan het Deurganckdok spoedig te kunnen hervatten en nieuwe juridische stappen tegen de aanleg onmogelijk te maken. De opdracht mondde uit in een voorstel van decreet dat Antwerpse parlementsleden van CVP/CD&V, VLD, SP/SP.A, Agalev en VU&ID eind oktober bij het Vlaams Parlement indienden en dat op 12 december werd goedgekeurd (enkel het Vlaams Blok stemde tegen; twee CVP/CD&V'ers die bij de Boerenbond aanleunen, onthielden zich).

Het decreet van 14 december 2001 voor enkele bouwvergunningen waarvoor dwingende redenen van groot algemeen belang gelden (B.S. 20 december 2001) machtigde de Vlaamse regering om voor de stedenbouwkundige vergunningen voor een reeks werken, handelingen en inrichtingen die nodig waren voor de aanleg en het operationeel maken van het Deurganckdok, een uitzondering te maken op de bestemmingen van de plannen van aanleg. De uitgereikte stedenbouwkundige vergunningen moeten volgens het 'Nooddecreet' binnen de maand door het Vlaams Parlement worden bekrachtigd en zijn meteen na de publicatie van het bekrachtigingsdecreet in het *Belgisch Staatsblad* uitvoerbaar. Het zogenaamde Nooddecreet voorzag ook in compensatie van de natuurgebieden die door de bouw van het Deurganckdok zouden verdwijnen en in een gunstige financiële regeling voor de landbouwers die grond zouden verliezen.

Door de uitzonderlijke procedure van het Nooddecreet is het onmogelijk tegen de stedenbouwkundige vergunningen beroep aan te tekenen bij de Raad van State. Het Vlaams Parlement verantwoordde dat door het cruciaal belang van de haven van Antwerpen voor de Vlaamse economie en de kostprijs van het stilleggen van de werken aan het Deurganckdok (14 miljoen euro per maand), al zeiden de meeste fracties dat een dergelijke «kunstgreep» niet voor herhaling vatbaar was. Landbouwers en Doelenaars kondigden aan bij het Arbitragehof schorsings- en vernietigingsberoep in te stellen tegen het Nooddecreet.

Westerscheldeverdieping – De vijf 'democratische' fracties in het Vlaams Parlement (CVP/CD&V, VLD, SP/SP.A, Agalev en VU&ID) werden het op 26 april, na lang en moeizaam discreet overleg, eens over een voorstel van resolutie met een gezamenlijk standpunt over de verdieping van de Westerschelde. Volgens het voorstel zou, om de haven van Antwerpen leefbaar te houden, de vaargeul toegankelijk moeten worden voor schepen met een diepgang van 12,8 (in plaats van 11,6) meter. Aan de verdieping werden belangrijke voorwaarden verbonden voor enerzijds de beperking van het risico op overstromingen en anderzijds het behoud en het herstel van de natuurrijkdom. De Vlaamse regering nam op 18 mei de inhoud van de resolutie over als basis voor het overleg met de Nederlandse regering. In oktober deelde Den Haag mee pas eind 2003, begin 2004 en standpunt te zullen innemen. De Tweede Kamer gaf in december groen licht voor twee voorbereidende studies, een milieu-effectenrapport en een maatschappelijke kosten-batenanalyse.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2001

Regionale luchthavens – De Vlaamse regering besliste op 19 oktober het beheer van de regionale luchthavens van Deurne en Oostende voor vijf jaar uit te besteden aan Ernst & Young ETM resp. Biac. Eind 1999 had ze de procedure voor de inconcessiegeving van beide luchthavens stopgezet omdat geen enkel voorstel voldeed aan de offerte, en beslist voor het beheer ervan een privé-manager aan te trekken. Voor Deurne waren er vijf, voor Oostende vier kandidaten.

Telenet – Na meer dan acht maanden onderhandelen ondertekenden Telenet Holding, het Amerikaanse communicatiebedrijf Callahan Associates International en Intermixt, de koepel van de gemengde energie- en kabelintercommunales, op 21 februari een akkoord over de participatie van Callahan. Telenet Holding, die met de nv's Telenet Operaties en Telenet Vlaanderen via de kabel telefoon- en internetdiensten aanbiedt in Vlaanderen, was al geruime tijd op zoek naar een koper voor het kwart van haar aandelen dat de Amerikaanse groep MediaOne aan de overige aandeelhouders had verkocht. Nadat twee Nederlandse kandidaat-kopers, UPC en Essent, een bod hadden gedaan op zowel Telenet als de hele kabelinfrastructuur, toonden de Vlaamse overheid en de gemengde – maar niet de zuivere – intercommunales zich bereid het kabelnet te verkopen.

Callahan zou volgens het akkoord van 21 februari een belang nemen van 54,2 % in Telenet Holding en van 53,5 % in het kabelnet van de gemengde intercommunales. Het bod waardeerde Telenet op 1,842 miljard euro (74 miljard frank), het kabelnet op 934 miljoen euro (38 miljard frank). Door de participatie van Callahan zou het belang van de investeringsholding GIMV (waarvan de Vlaamse overheid meer dan de helft van de aandelen in bezit had) in Telenet dalen van 26 naar 12,2 %, dat van de (gemengde en zuivere) kabelintercommunales van 47 naar 21,4 %. Doordat Callahan moeilijk aan een lening kwam, zou de overname van het kabelnet nog heel wat voeten in de aarde hebben en pas medio 2002 rond geraken.

Basismobiliteitsdecreet – Het decreet van 20 april 2001 betreffende de organisatie van het personenvervoer over de weg en tot oprichting van de Mobiliteitsraad van Vlaanderen (B.S. 21 augustus 2001) geeft elke inwoner van het Vlaams Gewest recht het recht op een minimumaanbod van geregeld vervoer. Het recht op basismobiliteit geldt slechts in de woonzones zoals ze op de gewestelijke en provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen zijn ingetekend, en op wekdagen van 6 tot 21 uur, en op zaterdag, zondag en feestdagen van 8 tot 23 uur. Het decreet gaf de Vlaamse Vervoermaatschappij (VVM) de opdracht een stelsel van basismobiliteit te organiseren, in de vorm van een vaste lijndienst (bus of tram), met een belbus of met een collectieve taxi. Het minimumaanbod, dat zowel de frequentie als de afstand tot de haltes inhoudt, is het grootst in de grootstedelijke gebieden en het kleinst in de plattelandsgemeenten (het buitengebied). De maximale afstand, in vogelvlucht, tot een halte van geregeld vervoer bedraagt in de stedelijke gebieden 500 meter, in de randstedelijke en kleinstedelijke gebieden 650 meter en in het buitengebied 750 meter.

Het decreet paste ook de regels voor het personenvervoer aan de regionalisering en de Europese regelgeving aan, moderniseerde de taxiwetgeving en richtte binnen

de SERV een Mobiliteitsraad van Vlaanderen (MORA) op, die de Vlaamse overheid adviseert over het mobiliteitsbeleid.

VII. Ruimtelijke ordening en milieubeleid

Zonevreemde woningen – De Vlaamse regering keurde op 30 maart een ontwerpdecreet van minister van Ruimtelijke Ordening Van Mechelen goed, dat de afwijkingregeling in het decreet Ruimtelijke Ordening van 18 mei 1999 om zonevreemde woningen onder bepaalde voorwaarden te verbouwen of te herbouwen, verlengde van 17 juni 2004 tot 1 mei 2006. Van Mechelen zei dat een verlenging nodig was omdat de gemeenten tot 1 mei 2006 de tijd hadden ruimtelijke uitvoeringsplannen op te stellen waarin een oplossing zou moeten worden gegeven aan de zonevreemdheid van woningen. Het ontwerpdecreet bepaalde ook dat aan alle zonevreemde woningen, ongeacht de bestemming op het gewestplan, permanent instandhoudingswerken kunnen worden uitgevoerd.

Nog vóór het ontwerpdecreet bij het Vlaams Parlement was ingediend, riep minister-president Dewael, in een gesprek met *De Financieel-Economische Tijd* (17 mei), de meerderheidsfracties op een decretaal initiatief te nemen om alle eigenaars van zonevreemde woningen de garantie te geven dat de zonevreemdheid kan worden gecorrigeerd, ook wanneer de gemeente daar niet tijdig in zou slagen. De socialisten en de groenen reageerden afwijzend en zeiden dat een algemene maatregel strijdig was met het regeerakkoord en met de geest van het decreet Ruimtelijke Ordening, waarin voor 'maatwerk' naar gelang van het bestemmingsgebied werd geopteerd.

Op 21 mei stelde VLD-voorzitter De Gucht, in gesprekken met radio en televisie, voor dat alle zonevreemde woningen, behalve die in ruimtelijk kwetsbare gebieden, zouden kunnen worden verbouwd, herbouwd of uitgebreid tot 1000 m³ (in plaats van de 700 m³ waarin het decreet Ruimtelijke Ordening voorzag). Op de meerwaarde bij de aanpassing van een zonevreemde woning zou geen planbatenheffing moeten worden betaald. De SP/SP.A en Agalev verwierpen het voorstel, herhaalden dat een algemene maatregel uit den boze was en noemden de schrapping van de planbatenheffing een «onaanvaardbaar cadeau aan de speculanten». Dat De Gucht niet had uitgesloten steun van de CVP/CD&V te zoeken om het VLD-voorstel door het Vlaams Parlement te loodsen, zette kwaad bloed bij de twee partijen.

In een gezamenlijke mededeling (22 mei) noemden de SP/SP.A, Agalev en de Volksunie een algemene regeling voor heel Vlaanderen onaanvaardbaar. De CVP/CD&V en het Vlaams Blok boden de VLD een wisselmeerderheid aan. Het gehakketak tussen de liberalen en hun coalitiepartners duurde de daaropvolgende dagen voort. In *Gazet van Antwerpen/Het Belang van Limburg* zei minister Stevaert op 6 juni dat de socialisten ermee akkoord konden gaan dat geen planbatenheffing moet worden betaald bij de regularisatie van een zonevreemde woning, op voorwaarde dat het om een enige woning gaat waarvan de waarde de 125.000 euro niet overschrijdt. De Gucht was het met die beperking niet eens.

Discreet overleg tussen de regeringspartijen resulteerde op 8 juni in een vergelijk over een permanente, rechtszekere regeling voor de naar schatting 145.000

zonevreemde woningen. Het werd opgenomen in een voorstel van decreet, dat het Vlaams Parlement op 10 juli goedkeurde.

Het decreet van 13 juli 2001 houdende wijziging van het decreet van 18 mei 1999, houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening, en van het decreet betreffende de ruimtelijke ordening, gecoördineerd op 22 oktober 1996 (B.S. 3 augustus 2001) geeft eigenaars van vergunde en niet-verkrotte zonevreemde woningen in ruimtelijk niet-kwetsbare gebieden het basisrecht hun woning onder bepaalde voorwaarden te verbouwen, te herbouwen of uit te breiden tot maximum 850 m³. In kwetsbare gebieden (zoals natuurreservaten, bossen en duinen) is het basisrecht beperkt tot het uitvoeren van instandhoudings- en onderhoudswerken. Voor zonevreemde woningen met een kadastraal inkomen van minder dan 750 euro (30.000 frank) moeten nooit planbaten worden betaald. Voor de andere woningen is er eveneens vrijstelling van planbaten, behalve als het aantal woongelegenheden wordt verhoogd, als de hoofdfunctie geheel of gedeeltelijk wordt gewijzigd, of als het volume met meer dan 25 % wordt uitgebreid. De vrijstelling vervalt als kan worden aangetoond dat er een speculatieve meerwaarde is gerealiseerd. De 'heirkrachtregeling' (herbouwen van een door brand of ramp vernielde zonevreemde woning) werd versoepeld. Het decreet bepaalde ook dat eigenaars die hun zonevreemde woning zonder vergunning hadden verbouwd of uitgebreid, tot 13 augustus 2002 de illegaal uitgevoerde werken konden laten regulariseren¹⁹.

Opgrimbie – Minister Van Mechelen verwierp op 13 april het beroep van Stedenbouw Limburg tegen de vergunning die de deputatie van de provincie Limburg op 16 november 2000 had uitgereikt voor de bouw, conform de wens van wijlen koning Boudewijn, van een klooster op het koninklijk domein Friedhem in Opgrimbie (gemeente Maasmechelen). Daardoor konden de bouwwerken, die na de vernietiging door de Raad van State (1 februari 1999) van een eerste bouwvergunning waren stilgelegd, voortgezet worden.

Van Mechelen zei dat de bouw van een klooster valt onder de «werken en handelingen die nodig zijn voor de inrichting van het gebied als koninklijk domein», waarvoor volgens een besluit van de Vlaamse regering van 10 juli 1991 kan worden afgeweken van de 'groene' hoofdbestemming van het koninklijk domein. De ministeriële beslissing was volgens eensluidende indiscreties genomen na bemoeienis van het Hof. Minister-president Dewael zei op 25 april in het Vlaams Parlement dat het een publiek geheim was «dat het Hof in deze zaak een bepaald belang heeft verdedigd». Volgens Dewael was dat niet in tegenspraak met de verklaring van Van Mechelen, dat hij «in eer en geweten en volledig onafhankelijk heeft beslist, op basis van de verschillende standpunten en belangen».

De beslissing van Van Mechelen lokte bij de andere regeringspartijen negatieve reacties uit. SP/SP.A-voorzitter Patrick Janssens zei verwonderd en geschokt te zijn over de voorkeursbehandeling van de koninklijke familie. De CVP/CD&V steunde dan weer de beslissing.

Buurtbewoners en milieuverenigingen tekenden op 4 juli bij de Raad van State tegen het ministeriële besluit beroep aan.

¹⁹ Die termijn zou in 2002 worden verlengd tot 31 januari 2003.

Mestbeleid – Het decreet van 9 maart 2001 tot regeling van de vrijwillige, volledige en definitieve stopzetting van de productie van alle dierlijke mest, afkomstig van één of meerdere diersoorten (B.S. 30 maart 2001) legde de basis voor de toekenning van een stopzettingsvergoeding aan landbouwers die vrijwillig de exploitatie van een veeteeltinrichting stopzetten. De vrijwillige afbouw van de veestapel, de zogenaamde warme sanering, is een van de maatregelen waarmee de Vlaamse overheid een deel (10 %) van het mestoverschot trachtte weg te werken, naast mestverwerking (die maar moeilijk op gang kwam), het gebruik van betere bemestingstechnieken en de toediening van fosfaatarm veevoer.

In een eerste fase beperkte de Vlaamse regering de warme sanering tot de varkensteelt. Landbouwers konden tussen 1 mei en 30 juni melden dat zij hun varkensstapel volledig wensten af te bouwen. Het aantal aanvragen overtrof het budget (25 miljoen euro of 1 miljard frank) dat minister van Leefmilieu en Landbouw Dua voor 2001 ter beschikking had. In 2002 en 2003 zouden de varkenshouders een nieuwe uitstapmogelijkheid krijgen; voor elk van beide jaren had Dua nog eens 25 miljoen euro ter beschikking.

Uit cijfers die de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) op 28 mei vrijgaf, bleek dat de nitraatvervuiling van het oppervlaktewater voor het eerst was gedaald, van gemiddeld 37,2 mg/l in de winter 1999-2000 tot 32,8 mg/l in de winter 2000-2001. De Europese Commissie deelde op 31 juli mee dat ze België voor het Europees Hof van Justitie daagde wegens niet-naleving van de Nitraatrichtlijn, die bepaalt dat een liter grond- of oppervlaktewater niet meer dan 50 mg nitraat per liter mag bevatten. Volgens de Commissie schoten zowel het tweede Vlaamse Mestactieplan (MAP II) van maart 2000 als het Waalse mestbeleid tekort.

De Vlaamse regering weigerde op 21 december het voorstel van minister Dua goed te keuren om 57 % van het landbouwareaal aan te duiden als kwetsbaar gebied, waar de strengste bemestingsnormen gelden. Vlaanderen had eerder 12 % van het landbouwgebied als kwetsbaar gebied afgebakend. De Europese Commissie vond dat te weinig en had de Vlaamse regering tot 21 december de tijd gegeven een nieuwe kaart in te dienen. Volgens de milieubeweging zou heel Vlaanderen als kwetsbaar gebied moeten worden aangeduid. De landbouworganisaties verzetten zich tegen een ruime afbakening en vonden daarvoor begrip bij de VLD.

De regering stelde op 21 december de afbakening van supplementaire kwetsbare gebieden uit tot eind januari, met het oog op overleg met de landbouworganisaties. Minister-president Dewael trok de zaak gedeeltelijk tot zich. Hij zei dat hij de Europese Commissie persoonlijk wilde overtuigen van de problemen die de Vlaamse overheid had met de toepassing van de Nitraatrichtlijn.

De kwestie van de afbakening van de kwetsbare gebieden zou in 2002 tot felle spanningen in de Vlaamse regering leiden.

Afvalverbranding – Het hof van beroep van Brussel bevestigde op 22 januari dat de milieuvergunning van de CV Vlabraver (met de provincie Vlaams-Brabant als coördinerende partner) voor een afvalverbrandingsoven in Drogenbos vervallen was, omdat Vlabraver, na de schorsing van de bouwvergunning in maart 2000 door de Raad van State, afstand had gedaan van die laatste vergunning. Vlabraver tekende cassatieberoep aan tegen het arrest, maar dat zou begin 2002 door het Hof

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2001

van Cassatie verworpen worden. Minister van Leefmilieu Dua herhaalde naar aanleiding van het arrest dat de bouw van de oven in Drogenbos niet paste in haar afvalbeleid. Op 15 oktober schorste de Raad van State de nieuwe bouwvergunning die de Vlaamse administratie van Ruimtelijke Ordening intussen (16 november 2000) had uitgereikt. Daartegen was beroep aangetekend door het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en enkele particulieren.

Op 11 mei verwierp het Hof van Cassatie het beroep dat omwonenden van de Isvag-verbrandingsoven in Wilrijk hadden aangetekend tegen het arrest van het hof van beroep van Antwerpen van 11 oktober 1999, dat de weg had vrijgemaakt voor de wederingebruikneming van de oven. Minister Dua bevestigde voorstander te zijn van de vrijwillige vervroegde sluiting van de oven, waarvan de vergunning tot 2011 liep, en stelde prof. Luc Hens (VUB) aan om daarover tot het einde van het jaar een informatieronde te houden bij alle betrokkenen. Op basis daarvan zou in 2002 rondetafeloverleg plaatsvinden.

VIII. Onderwijs

CAO VI – Het loonconflict tussen de Vlaamse regering en de leerkrachten van het basis- en secundair onderwijs, dat in 2000 aanleiding had gegeven tot stakingen en betogingen, duurde tot eind maart voort. De vakbonden eisten dat de collectieve arbeidsovereenkomst voor de periode 2001-2002 (CAO VI) zou voorzien in een algemene loonsverhoging van 3 %. De regering had gezegd bereid te zijn te praten over een gedifferentieerde loonsverhoging, op basis van een vergelijkende studie van de lonen in het onderwijs met die in de particuliere sector en in het onderwijs in de buurlanden. Het voorstel van de regering ruim 100 miljoen euro (4,3 miljard frank) vrij te maken voor een vermindering van de werkdruk, hadden de bonden onvoldoende genoemd.

Op 11 december 2000 had minister van Onderwijs Vanderpoorten gezegd de maatregelen voor taakverlichting niet langer te koppelen aan een loonakkoord en de loononderhandelingen tegen 1 juni 2001 te willen afronden. De leerkrachten zouden in het schooljaar 2001-2002, als voorschot op een loonaanpassing, een maaltijdcheque van 1.000 frank (bijna 25 euro) per maand krijgen, in ruil voor het bewaren van de sociale vrede tijdens de onderhandelingen. De vakbonden waren aanvankelijk bereid hun voor januari 2001 geplande acties op te schorten, maar nadat Vanderpoorten geweigerd had het budget voor taakverlichtende maatregelen en maaltijdcheques op te trekken, beslisten ze de geplande provinciale wisselstakingen te vervangen door een algemene staking op 25 en 26 januari 2001. Een week vóór de staking, op 19 januari, lichtte Vanderpoorten in een regeringsmededeling op de VRT-televisie haar standpunt in het onderwijsconflict toe. De tekst verscheen op 20 januari als 'open brief' in de Vlaamse kranten. Vanderpoorten zei dat een lineaire loonsverhoging met 3 % financieel niet haalbaar was en riep leerkrachten, directies, vakbonden en ouders op zich na de staking achter de visie van de regering te scharen. Zij deelde nog mee dat de toekenning van maaltijdcheques «niet meer aan de orde is». De vakbonden reageerden boos op wat zij een «provocatie» noemden en dreigden ermee hun acties te verscherpen. Agalev-

fractie leider Ludo Sannen zei «verrast en geërgerd» te zijn door het initiatief, dat volgens hem de kans op serene onderhandelingen bemoeilijkt.

Op verzoek van de CVP/CD&V-fractie hield het Vlaams Parlement op 24 januari een actualiteitsdebat over de regeringsmededeling in het bijzonder en het onderwijsconflict in het algemeen. Socialisten en groenen waarschuwden de VLD de regels van het sociaal overleg te respecteren. Alle fracties riepen Vanderpoorten op de sereniteit te herstellen. De minister verdedigde haar handelen en zei dat de regeringsmededeling nodig was omdat de vakbonden geen correcte informatie verspreidden.

Op 25 januari staakten volgens de vakbonden, afhankelijk van de school, 70 tot 90 % van de leerkrachten; volgens het Onderwijsdepartement nam 40 tot 70 % van de leerkrachten aan de staking deel. In diverse steden werd betoogd. Volgens de bonden waren er op 26 januari iets meer stakers; het Onderwijsdepartement sprak van 58 tot 72 % in het basisonderwijs en 42 tot 62 % in het secundair onderwijs.

In een persmededeling riepen de vakbonden op 30 januari minister-vice-president Stevaert, die als minister van Mobiliteit een bemiddelende rol had gespeeld in een loonconflict bij De Lijn, op zich actiever met het onderwijsconflict in te laten. Stevaert ging op de oproep in, maar beklemtoonde dat hij veeleer zou luisteren dan bemiddelen. Vanderpoorten zei geen nood te hebben aan een «schoonmoeder», maar «aan collega's die hun verantwoordelijkheid opnemen». Stevaert had op 2 februari een gesprek met de onderwijsbonden.

Op 6 februari zei minister-president Dewael in het VRT-radioprogramma *Voor de dag* dat de regering meer geld zou vrijmaken voor een, bij voorkeur gedifferentieerde, loonsverhoging en de gesprekken daarover niet langer afhankelijk maakte van de voorafgaande vergelijkende loonstudie. De vakbonden reageerden voorzichtig positief.

Na de vergadering van de Vlaamse regering deelde minister Vanderpoorten op 9 februari mee dat ze voor CAO VI voor de periode 2001-2004 gecumuleerd 400 miljoen euro (17 miljard frank) beschikbaar had, oplopend van 25 miljoen euro in 2001 tot 200 miljoen euro in 2004. De vakbonden wezen op 13 februari het aanbod af en zeiden dat er in 2001 en 2002 te weinig geld beschikbaar zou zijn voor een algemene loonsverhoging. Niettemin kwamen Vanderpoorten en de bonden op 19 februari overeen de hervatting van de CAO-onderhandelingen in zes werkgroepen voor te bereiden.

De eigenlijke onderhandelingen, die op 11 december 2000 onderbroken waren, herbegonnen op 5 maart. Op 20 maart werden de onderhandelaars het eens over de krachtlijnen van een ontwerpakkord, dat de instemming kreeg van de Vlaamse regering (23 maart) en van drie van de vier onderwijsbonden: de Christelijke Onderwijscentrale (COC), de socialistische ACOD en het liberale VSOA (28 maart). Het Christelijk Onderwijzersverbond (COV) verwierp het ontwerpakkord, maar zou toch aan de ultieme onderhandelingen deelnemen.

Op 28 maart stelde Hay Management de voorlopige resultaten van zijn vergelijkende loonstudie aan de Vlaamse regering voor. Minister-president Dewael trok er daags nadien de conclusie uit, dat 90 % van het onderwijzend persoonlijk behoorlijk beloond werd, maar dat dit niet gold voor de leidende functies. Hij noemde de

loonstudie waardevol voor de uitbouw van een gedifferentieerde loonpolitiek, «maar niet meer tijdens deze regeerperiode»²⁰.

Na nog eens 30 uur onderhandelen, sloten Vanderpoorten en de vakbonden op 30 maart een volledig akkoord. CAO VI voorzag in een algemene, gespreide loonsverhoging met 3 % (1 % op 1 december 2001 en 2 % op 1 juni 2003), een extra verhoging voor de directeurs van de basisscholen (500 of 1.250 euro per jaar, volgens de grootte van de school) en de gelijkschakeling van het loon van het onderhoudspersoneel van het gesubsidieerd onderwijs met dat van het gemeenschapsonderwijs. Om de werkdruk te verlagen, zouden er op 1 september 2001 extra kinderverzorgsters (630 voltijdse jobs) worden ingeschakeld in het kleuteronderwijs en zou het lestijdenpakket voor het kleuteronderwijs per 1 september 2003 worden verhoogd. Kleuterleid(st)ers zouden op 1 september 2001 één uur en op 1 september 2003 twee uur arbeidsduurverkortung krijgen. De maximumprestatie van een onderwijzer werd per 1 september 2001 verlaagd tot 27 uur per week. Het basisonderwijs zou vanaf het schooljaar 2002-2003 bijna 20 miljoen euro (800 miljoen frank) extra krijgen om administratief personeel te werven. In het secundair onderwijs zou het aantal onbezoldigde overuren worden verminderd, tot maximum één vanaf 2004-2005. Voor het administratief en ondersteunend personeel zou per 1 september 2001 de 36-urige werkweek ingevoerd worden. De ongeveer duizend gescó's (gesubsidieerde contractuelen) zouden worden vast benoemd. Opmerkelijk was dat de vakbonden er zich in CAO VI toe verbonden de onderhandelingen over CAO VII (2003-2004) «in een constructieve en serene sociale sfeer» te voeren.

Op kruissnelheid (schooljaar 2004-2005) zou de CAO 317 miljoen euro (12,8 miljard frank) per jaar kosten; voor de periode 2001-2004 kwam het prijskaartje op 657 miljoen euro (26,5 miljard frank) uit, waarvan 513 miljoen euro uit de algemene middelen zouden komen en de rest in de onderwijsbegroting zou moeten worden gezocht.

Uitstapleeftijd – Op 9 september, tijdens de persconferentie waarop hij de resultaten van het begrotingsconclaaf bekendmaakte, deelde minister-president Dewael mee dat de Vlaamse regering beslist had de leeftijd waarop leerkrachten het onderwijs vervroegd kunnen verlaten, de zogenaamde terbeschikkingstelling op 55 jaar (TBS55+), tijdelijk op te schorten of, met andere woorden, de uitstapleeftijd te verhogen van 55 naar 58 jaar. Hij sprak van een structurele besparingsmaatregel. De vakbonden, die nog dezelfde dag werden ingelicht, reageerden furieus.

Minister Vanderpoorten verduidelijkte op 10 september dat met de maatregel op de begroting voor 2002 een besparing kon worden gerealiseerd van 27,3 miljoen euro (1,1 miljard frank) en dat ze die som nodig had om nieuwe beleidsinitiatieven te nemen. Ze zei wel dat de maatregel ook en in de eerste plaats bedoeld was om

²⁰ Minister Vanderpoorten en Hay Management stelden de resultaten van de loonstudie op 20 april aan de pers voor. Volgens Hay Management was het loonpakket (loon en andere voordelen) van een vastbenoemde leerkracht concurrentieel met vergelijkbare functies in de privé- en de openbare sector, maar werden ondersteunende en bestuursfuncties te laag beloond. Vanderpoorten concludeerde uit de studie dat de vlakke loopbaan moet worden doorbroken en werk moet worden gemaakt van een vernieuwd personeelsbeleid.

het tekort aan leerkrachten op te lossen²¹. Twee regeringspartijen, de SP/SP.A (10 september) en Agalev (11 september), hadden kritiek op de regeringsbeslissing, vooral op het lineaire karakter van de maatregel en op het feit dat er voorafgaandelijk niet met de vakbonden was over onderhandeld.

De vier onderwijsbonden noemden op 12 september de regeringsbeslissing «onbespreekbaar» en kondigden een actieplan aan: 'speeldagen' in plaats van lesdagen in het basisonderwijs op 19 en 26 september en 3 oktober, een algemene staking op 5 en 25-26 oktober en eventueel stakingen in november en december. Vanderpoorten kreeg op 24 september van de Vlaamse regering toestemming om met de vakbonden te onderhandelen over de modaliteiten van de opschorting van TBS55+, onder meer het tijdstip waarop de maatregel zou ingaan. Tijdens een gesprek met de vakbonden stelde ze voor de uitstapleeftijd geleidelijk op te trekken tot 56 jaar in 2002, 57 jaar in 2003 en 58 jaar in 2004. Bovendien zouden kleuterleid(st)ers steeds kunnen uitstappen op 56. Het 'wachtgeld' dat uitstappers tot hun pensioen (op 58 jaar) krijgen, zou worden verminderd. Leerkrachten die tot hun 58ste aan het werk blijven, zouden financieel beloond worden. De vakbonden bleven eisen dat de maatregel zou worden ingetrokken. De Vlaamse regering bekrachtigde op 25 september het voorstel van Vanderpoorten, met het oog op formeel overleg met de vakbonden.

Aan *De Standaard* (26 september) zei André Van Nieuwkerke, de onderwijswoordvoerder van de SP/SP.A-fractie in het Vlaams Parlement: «Het voorstel zoals het er nu ligt, keuren wij nooit goed». Agalev-fractie leider Ludo Sannen sprak de hoop uit dat het voorstel «geen dictaat» was en waarschuwde Vanderpoorten voor een «confrontatie» met het parlement. VLD-voorzitter Karel De Gucht nam het niet dat de socialisten en de groenen afstand namen van «de tot tweemaal toe genomen unanieme beslissing van de Vlaamse regering».

Op 28 september hadden de onderwijsbonden, op hun initiatief, een gesprek met fractievertegenwoordigers van SP/SP.A, Agalev en VU&ID; de VLD-fractie was niet op de uitnodiging ingegaan. De fracties konden de vakbondsleiders ervan overtuigen, ondanks eerdere verklaringen, deel te nemen aan het formeel voorgescreven overleg over het ontwerpbesluit van de regering. In *Het Laatste Nieuws* (1 oktober) zei VLD-voorzitter De Gucht niet van de beslissing te zullen terugkomen. «Dat ze staken zolang ze willen staken», zei hij.

In de beleidsverklaring die hij op 1 oktober in het Vlaams Parlement aflegde, zei minister-president Dewael dat de regering vasthield aan de beslissing om de vervroegde uitstapregeling in het onderwijs af te bouwen, maar hij leek zich soepeler op te stellen door uitdrukkelijk melding te maken van «overleg over de verdere uitwerking» van de algemene uitgangspunten. Overigens was een eerste contact tussen minister Vanderpoorten, de vakbonden en de onderwijskoepels enkele uren voordien in een goede sfeer verlopen.

Op 5 oktober legde een ruime meerderheid – volgens de bonden 65 tot 75 % – van de leerkrachten van het basis- en secundair onderwijs het werk voor 24 uur neer. De COC kreeg kritiek van de andere bonden omdat zij de leerkrachten die geen les

²¹ TBS55+ was ingevoerd in 1986, toen er een overaanbod aan leerkrachten was, om jonge afgestudeerden de kans te geven voor de klas te staan.

moesten geven, opgeroepen had de stakingsposten te bemannen zodat de andere leerkrachten zich als werkwillige konden melden en geen loonverlies zouden lijden. Vanderpoorten kondigde aan bij de volgende gelegenheid inspecteurs uit te sturen om toe te zien of er geen «creatief gebruik van het stakingsrecht» werd gemaakt.

Op 9 oktober presenteerden de vakbonden aan Vanderpoorten alternatieve voorstellen om het leerkrachtentekort op te lossen. Tijdens het overleg van 17 oktober ging de minister in op het voorstel van de bonden een 'loopbaankrediet' in te voeren om de verhoging van de uitstapleeftijd tot 58 jaar te verzachten. Over de modaliteiten daarvan raakten beide partijen het echter niet eens.

Tijdens onderhandelingen op 22 oktober kwamen de standpunten niet nader tot elkaar. Na enkele uren maakte Vanderpoorten een einde aan het decretaal voorgeschreven overleg. De vakbonden verweten haar geen ernstige onderhandelingen «te hebben willen of mogen voeren» en zeiden zich voor te bereiden op langdurig verzet tegen de verhoging van de uitstapleeftijd.

De beëindiging van het overleg zette kwaad bloed bij de coalitiepartners van de VLD. Tijdens een actualiteitsdebat in het Vlaams Parlement (24 oktober) riepen woordvoerders van SP/SP.A, Agalev en VU&ID minister Vanderpoorten uitdrukkelijk op de onderhandelingen te hervatten. Vanderpoorten ging niet op dat verzoek in en verdedigde het ontwerpbesluit, waarvan ze beklemtoonde dat het tot twee keer toe door de Vlaamse regering was goedgekeurd. VLD-voorzitter De Gucht zei niet te aanvaarden dat de coalitiepartners hun akkoord gaven in de regering en nadien andere signalen uitzonden naar de vakbonden.

De stakingsoproep voor 25 en 26 oktober kreeg minder gehoor dan op 5 oktober. Volgens de bonden waren er op 25 oktober een vijfde minder stakers. In Brussel betoogden die dag ruim 7.000 leerkrachten. Volgens het kabinet-Vanderpoorten waren er op 26 oktober in het basisonderwijs 40 en in het secundair onderwijs 25 % stakers. De vakbonden deelden mee dat er voorlopig geen stakingen meer zouden komen en dat zij na de herfstvakantie de bevolking zouden informeren over de problemen in het onderwijs.

Na het regeringsberaad van 26 oktober deelde minister-president Dewael mee dat hijzelf en minister Vanderpoorten «de komende uren en dagen» zouden onderzoeken welke sporen konden worden gevolgd om het onderwijsconflict op te lossen. Tijdens de herfstvakantie (27 oktober – 3 november) ontvingen Dewael en Vanderpoorten aan de Vlaamse Kust de vakbondsleiders afzonderlijk om de verdere gang van zaken te bespreken. In de eerste en de tweede week van november hadden er diverse informele gesprekken plaats. Intussen (9 november) eisten de vier onderwijsbonden nogmaals dat de regering haar ontwerpbesluit over de uitstapleeftijd introk en met hen niet alleen over een uitstapregeling zou onderhandelen, maar over het geheel van de arbeidsomstandigheden en de loopbaan van de leerkrachten. Zij gaven de regering tot 21 november de tijd op hun eis in te gaan. Indien de regering niet bereid zou zijn te onderhandelen, zouden er eind november provinciale stakingen van een halve dag worden gehouden.

Op 16 november ontvingen Dewael en Vanderpoorten de onderwijsbonden op het kabinet van de minister-president. Hoewel vooraf was gezegd dat een kader zou

worden afgesproken om formele onderhandelingen te beginnen, kwamen beide partijen tot de vaststelling dat het te vroeg was om formele onderhandelingen een kans van slagen te geven. Het informele overleg werd voortgezet.

Een week later, op 23 november, vonden Dewael en Vanderpoorten enerzijds en de vakbondsvertegenwoordiger anderzijds een principeakkoord dat een einde zou moeten maken aan het slepende conflict. De Vlaamse regering zou haar besluit over de verhoging van de uitstapleeftijd tot 58 jaar (56 jaar voor de kleuteronderwijzers) handhaven, maar wie vóór 1 september 2002 55 jaar was geworden, zou nog volgens de TBS55+-regeling kunnen uitstappen, en wie vóór diezelfde datum 50 jaar was geworden, zou door de toekenning van 'kredietmaanden' alsnog vervroegd kunnen uitstappen. Het wachtgeld dat een uitstapper krijgt, zou worden verminderd. Andere loopbaanmaatregelen werden naar latere CAO-onderhandelingen verwezen.

Drie van de vier bonden zeiden tevreden te zijn met de uitkomst van het overleg. Het COV zei met «grote bedenkingen» naar het formele overleg te gaan. Op 28 november wees de vakbond «onder druk van de basis» het compromis van de hand.

Op 30 november legde de Vlaamse regering het vergelijk vast in twee ontwerpbesluiten. Daarin werd gepreciseerd dat de oudere leerkrachten (50-54 jaar) hun 'kredietmaanden', gelijk aan 6,5 % van de loopbaanduur, vanaf de leeftijd van 55 jaar voltijds, halftijds of kwarttijds zouden kunnen opnemen. Het wachtgeld zou, afhankelijk van de uitstapleeftijd, met 8 tot 3 % verminderen. De regeling zou in 2002 een besparing van slechts 2,9 miljoen in plaats van 25 miljoen euro betekenen. Na raadpleging van zijn afgevaardigden, vond op 30 november ook de COC de compromisregeling onvoldoende. De bond eiste voor de jongere leerkrachten een gelijkwaardige regeling als voor de 50-plussers. De ACOD zou zijn leden pas na het begin van het formele overleg raadplegen.

Op 4 december had het decretaal voorgeschreven formele overleg over de twee ontwerpbesluiten plaats. Zoals kon worden verwacht, vonden minister Vanderpoorten en de vakbonden geen akkoord. De christelijke bonden stelden nieuwe acties tegen de verhoging van de uitstapleeftijd in het vooruitzicht. Op 20 december verwierp ook de socialistische onderwijsbond de twee ontwerpbesluiten. Niettemin zou de regering de ontwerpbesluiten begin 2002 definitief goedkeuren.

Kostprijsverschillen en onderwijslandschap – Minister Vanderpoorten gaf op 19 september, via de kranten *De Financieel-Economische Tijd*, *De Morgen* en *De Standaard*, de resultaten vrij van het onderzoek 'Inkomsten en uitgaven van scholen in Vlaanderen. Kwantificering van de objectieveerbare verschillen'. De vorige Vlaamse regering-Van den Brande II (1995-1999) had beslist een onderzoek te laten doen naar de objectieveerbare kostprijsverschillen tussen de drie onderwijsnetten, om uitvoering te kunnen geven aan de grondwettelijke bepaling dat alle leerlingen en instellingen gelijk zijn voor de wet of het decreet, maar de wet of het decreet rekening moeten houden met «objectieve verschillen». Het bureau Deloitte & Touche had in 1999 in een eerste, zogenaamde definitiestudie twaalf objectieveerbare en te rechtvaardigen kostprijsverschillen gedetecteerd en gezegd dat het

Overzicht van het Vlaamse politieke gebeuren in 2001

mogelijk was de basis- en secundaire scholen voor meer dan 95 % van hun financiële middelen op een gelijke manier te behandelen.

Het tweede rapport bevestigde dat het vrij gesubsidieerd (katholiek) onderwijs over minder werkings- en investeringsmiddelen beschikt (gemiddeld 534,46 euro per leerling in het basisonderwijs en 1.495,05 euro in het secundair onderwijs) dan het gemeenschapsonderwijs (1.533,07 euro resp. 1.887,11 euro) en het officieel gesubsidieerd (gemeentelijk en provinciaal) onderwijs (1.447,20 euro resp. 3.325,49 euro). Rekening houdend met objectieveerbare verschillen, zoals de verplichting voor het gemeenschapsonderwijs zedenleer en godsdienst aan te bieden, zou het katholiek onderwijs per leerling 216 euro meer werkingsmiddelen moeten krijgen; het gemeenschapsonderwijs zou 302 euro en het gemeentelijk en provinciaal onderwijs 800 euro per leerling minder ontvangen. Deloitte & Touche zei dat het «in principe mogelijk is om de niet-objectieveerbare verschillen weg te werken door correcties aan te brengen aan de financieringssystemen», maar omdat dit de complexiteit zou verhogen, adviseerde het bureau een nieuw financieringssysteem op te zetten dat vertrekt van de scholen en leerlingen, en niet van de netten.

Minister Vanderpoorten zei dat de steekproef waarop de studie gebaseerd was niet representatief was, de cijfers bijgevolg niet betrouwbaar waren en de studie enkel trends aangaf. Ze concludeerde uit de studie dat er «dringend een ander onderwijslandschap moet komen» en zei niet bereid te zijn extra geld op tafel te leggen voor één net of één niveau. Volgens Vanderpoorten was samenwerking tussen scholen en netten onontkoombaar²². Het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO) eiste in een mededeling (20 september) dat Vanderpoorten de resultaten van de studie over de kostprijsverschillen «onvoorwaardelijk en correct» uitvoerde en de middelen voor het vrij onderwijs verhoogde. Het kreeg de steun van de CVP/CD&V, die er eveneens op aandrong de niet-objectieveerbare verschillen zo snel mogelijk weg te werken.

In de beleidsverklaring die hij op 1 oktober in het Vlaams Parlement aflegde, kondigde minister-president Dewael aan dat de regering het onderzoek over de objectieveerbare verschillen van de werkingskosten wilde aangrijpen voor een grootschalig debat over een beter en efficiënter gebruik van de bestaande middelen, via een verder doorgedreven samenwerking tussen de scholen van alle netten. Volgens Dewael zou de onderwijsfinanciering op termijn kunnen gebeuren op basis van de school en de leerlingen, in plaats van het onderwijsnet. Hij zei dat minister Vanderpoorten «de komende weken» de onderwijspartners en de voorzitters van de 'democratische politieke partijen' zou uitnodigen deel te nemen aan die «denkoefening» en sprak de verwachting uit dat zij zich zouden laten inspireren «door de wijsheid die destijds tot het Schoolpact heeft geleid».

²² In een interview met *De Standaard* (7 april) had Vanderpoorten al voor gepleit voor samenwerking tussen de officiële scholen. Het gemeenschapsonderwijs en het gemeentelijk en provinciaal onderwijs zouden volgens haar één koepel moeten vormen. VLD-voorzitter De Gucht noemde, in het VRT-programma *De zevende dag* (8 april), haar voorstel «een goed begin», maar zei dat er doortastender stappen naar netvervaging en netoverschrijding zouden moeten worden gedaan door de rechtstreekse verkiezing van de schoolbesturen in het vrij onderwijs. De katholieke onderwijskoepel wees dat idee resoluut van de hand.

Mark Deweerdt

Op 4 oktober nodigde Vanderpoorten de voorzitters van de 'democratische partijen' schriftelijk uit voor een debat over «de hertekening van het landschap van het leerplichtonderwijs». Een voor 23 oktober gepland verkennend gesprek met de onderwijsexperts van de vijf partijen (CVP/CD&V, VLD, SP/SP.A, Agalev en [ex-]Volksunie) werd wegens het conflict over de verhoging van de uitstapleeftijd voor leerkrachten, dat spanningen in de meerderheid veroorzaakte (zie boven), afgelast. Het debat over de toekomst van het onderwijs in Vlaanderen zou pas begin 2002 beginnen.

Vervangingspool – Met het decreet van 13 juli 2001 houdende wijziging van het decreet van 8 juli 2000 houdende dringende maatregelen betreffende het lerarenambt (B.S. 22 augustus 2001) stuurde het Vlaams Parlement het in 2000 ingevoerde stelsel van de vervangingspool bij en voerde het de facultatieve uitgebreide (twee maanden) zelfstandige stage in voor de laatstejaarsstudenten van de lerarenopleidingen aan de hogescholen. In tegenstelling tot het jaar voordien, schreven zich in juni 2001 alle (in plaats van ruim een derde) katholieke secundaire scholen voor de vervangingspool in; van de vrije basisscholen stapte maar een kwart in (tegenover 20 % in 2000).

Studietoelagen – Het decreet van 16 februari 2001 houdende regeling van de studietoelagen voor het hoger onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap (B.S. 4 april 2001) schakelde de studietoelagen maximaal gelijk met de directe studiekosten, verhoogde het minimumbedrag van 5.000 tot 8.000 frank en veralgemeende het stelsel van het vermoedelijke inkomen van het lopende jaar als berekeningsbasis. Het voerde ook de zogenaamde jokerbeurs in, een eenmalige studietoelage voor studenten die niet (meer) beursgerechtigd zijn omdat ze een jaar moeten overdoen of een aanvullende opleiding volgen.

Hoger onderwijs – Minister Vanderpoorten bereidde, in overleg met de universiteiten en de hogescholen, een ontwerpdecreet voor om de structuur van het hoger onderwijs in Vlaanderen in overeenstemming te brengen met de zogenaamde Bolognaverklaring (19 juni 1999), waarin 31 Europese landen afspraken hadden gemaakt om hun hoger onderwijs beter op elkaar af te stemmen door de invoering van de bachelor-masterstructuur (BaMa) en van een creditstelsel. Uit een voorlopige versie van het ontwerpdecreet bleek dat opleidingen aan de universiteiten en hogescholen vanaf het academiejaar 2008-2009 officieel erkend zouden moeten zijn om tot een bachelor- of mastergraad te leiden. Hogescholen zouden academische bachelor- en masteropleidingen kunnen verstrekken, op voorwaarde dat ze een associatie vormen met een universiteit.

Vooruitlopend op de decretale regeling, beslisten de meeste van de 25 hogescholen met welke universiteit zij een associatie wensten te vormen. Afwijkend van een nota van het kabinet-Vanderpoorten, waarover *De Standaard* op 3 april berichtte en waarin de voorkeur werd gegeven aan regionale associaties, ondertekenden op 20 oktober de Katholieke Universiteit Leuven, elf katholieke hogescholen uit heel Vlaanderen en de Katholieke Universiteit Brussel een intentieverklaring tot associatievorming. Een en ander wekte ongenoegen bij de andere universiteiten en

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2001

hogescholen en bij sommige politieke partijen. Volgens *De Standaard* (8 juni) hadden vrijzinnigen uit de SP/SP.A en VLD en Brusselse VU'ers, die in Brussel een associatie wensten te zien ontstaan rond de Vrije Universiteit, erover gedacht de regionale associatievorming verplicht te maken, maar had de vierde regeringspartij, Agalev, dat afgewezen.

Minister Vanderpoorten en haar Nederlandse ambtgenoot, Hermans, ondertekenden op 18 januari het verdrag over de oprichting van de transnationale Universiteit Limburg (tUL), waarin het Limburgs Universitair Centrum en de Universiteit Maastricht vanaf het academiejaar 2001-2002 hun gemeenschappelijke opleidingen en hun wetenschappelijk onderzoek zouden samenbrengen. Bij decreet van 13 juli 2001 (B.S. 18 augustus 2001) bekrachtigde het Vlaams Parlement het verdrag.

Het decreet van 7 december 2001 betreffende de herziening van de financiering van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap en begeleidende bepalingen (B.S. 12 februari 2002) verhoogde per 1 januari 2001 de werkingstoelage aan de universiteiten en koppelde de basisfinanciering los van hun studentenaantal. Het ging om een overgangsregeling, in afwachting van de invoering van een nieuw financieringsmodel in 2005. Een deel van het extra geld moeten de universiteiten gebruiken voor de optimalisatie van het opleidingsaanbod.

Ontslag Luwel – Op 26 november nam Marc Luwel ontslag als adjunct-kabinetschef van minister Vanderpoorten. In het weekblad *Knack* (21 november) had hij zich denigrerend uitgelaten over de Onderwijsadministratie, die hij «het duizendkoppige monster van secretaris-generaal [Georges] Monard dat barst van de slaapkoppen en incompetentie» had genoemd. In een open brief aan Vanderpoorten hadden een dertigtal leidinggevende ambtenaren van het Onderwijsdepartement op 23 november het ontslag van Luwel geëist. Vanderpoorten distantieerde zich diezelfde dag van zowel de stijl als de inhoud van de uitspraken van haar adjunct-kabinetschef en zei dat zij zich over zijn positie zou beraden. Drie dagen later nam Luwel zelf ontslag.

IX. Media

VRT – De Vlaamse regering en de raad van bestuur van de VRT keurden op 24 resp. 28 mei de beheersovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en de openbare omroep voor 2002-2006 goed. Aan de goedkeuring waren maandenlange onderhandelingen tussen de regering en de directie en raad van bestuur van de VRT voorafgegaan. In de pers was ook melding gemaakt van gesprekken tussen enerzijds de VLD en anderzijds de top van De Persgroep en Roularta, de hoofdaandeelhouders van de Vlaamse Mediamaatschappij (VMMA), de holding boven de commerciële zender VT.M. De VMMA maakte zich zorgen over de forse groei van de overheidsdotatie aan en de reclame-inkomsten van de VRT.

In de nieuwe beheersovereenkomst werd de dotatie voor 2002 met 6,25 miljoen euro verhoogd tot 222 miljoen euro (8,9 miljard frank) en de jaarlijkse dotatiestijging met 4 % behouden. De extra middelen zouden moeten worden gebruikt om

het informatieaanbod op Canvas, het tweede televisienet, te versterken. Conform het regeerakkoord werden de inkomsten uit reclame en sponsoring begrensd op 50 miljoen euro, 6 miljoen euro minder dan was begroot voor 2001. Een en ander betekende dat het reclameaanbod op Radio 1 zou moeten worden teruggeschroefd. In de beheersovereenkomst werd voor het eerst omschreven wat onder 'kwaliteit' moet worden verstaan en werd bepaald dat de tv-informatie- en duidingprogramma's, exclusief de journaals, een gemiddeld waarderingscijfer van 7,5 (op 10) moeten krijgen. Voor het e-VRT-project, het onderzoeks- en ontwikkelingsforum dat innovatieve media naar de hele Vlaamse bevolking wil brengen, zou een aparte beheersovereenkomst worden gesloten.

Landelijke commerciële radio – Het Vlaams Commissariaat voor de Media (VCM) kende op 6 september een licentie voor landelijke commerciële radio toe aan Q Music (van de VMMA) en 4FM (van de mediagroep Think-Media). Zij werden na beoordeling van het ingediende businessplan verkozen boven vier andere kandidaten: Energy Vlaanderen (Concentra, VUM en de Franse radiogroep NRJ), Contact 2 (radioketen Contact), N-Joy (VT4) en Nova FM (Uitgeversbedrijf Tijd en kabelzender Roxy). De kandidatuur van Radio Eva van de Finse mediagroep Finnpage was onontvankelijk verklaard.

De twee landelijke commerciële radiostations konden ieder beschikken over een pakket FM-frequenties dat de Vlaamse regering op 8 juni had goedgekeurd. Acht frequenties waren onder voorbehoud toegewezen, omdat de Vlaamse en de Franse Gemeenschap het, ondanks het akkoord van 5 september 2000 om een einde te maken aan de tien jaar slepende 'etheroorlog', nog altijd niet eens waren over een frequentieplan²³.

Op 7 september meldde *De Standaard* en *Gazet van Antwerpen* dat er op 5 september en deels ook op 6 september een ongewoon hoge omzet was van Think-Media-aandelen op Euronext, de beurs van Brussel, die de waarde van het aandeel spectaculair deed stijgen. Er was sprake van handel met voorkennis. De marktautoriteit van de beurs deelde mee een onderzoek in te stellen.

Op 8 september schreef *De Standaard* dat het VCM in zijn beoordelingsrapport twijfels had geuit over het financieringsplan van 4FM. De krant was ook verbaasd over de hoge score die 4FM, dat nog maar een jaar op de kabel was, bij de beoordeling had gekregen voor media-ervaring.

Op 25 september hield de Mediacommissie van het Vlaams Parlement een hoorzitting met de drie VCM-commissarissen. Carl Decaluwé (CVP/CD&V) stelde kritische vragen over de besluitvorming in het VCM. Hij verwees naar een nota van de Media-administratie van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, waarin stond dat de ingediende businessplannen zeer ongelijk waren samengesteld, waardoor een vergelijking moeilijk was. In verband met het onderzoek naar handel met voorkennis zei VCM-voorzitter Henri Cooremans laconiek dat «lekken niet uitzonderlijk zijn en deel uitmaken van ons rechtsbestel».

²³ Omdat er nog geen frequentieplan was, verlengde het Vlaams Parlement bij decreet van 21 december 2001 (B.S. 30 januari 2002) de erkenning van lokale radio's met nog eens jaar, tot eind 2002.

Op 22 december schreef *De Standaard* dat het Brusselse gerecht een onderzoek voerde naar mogelijke handel met voorkennis in Think-Media-aandelen en informatie had gevraagd bij de marktautoriteit van Euronext. De zaak zou in 2002 nog veel stof doen opwaaien.

X. Varia

Zorgverzekering – Het Arbitragehof verwierp op 13 maart het vernietigingsberoep dat de Franse Gemeenschap had ingesteld tegen het Zorgverzekeringsdecreet van 30 maart 1999. Volgens het arrest paste de zorgverzekering in de bevoegdheid van de gemeenschappen voor de bijstand aan personen, in zoverre ze voorziet in een vergoeding van kosten van personen met een verminderd vermogen tot zelfzorg. De zorgverzekering bracht volgens het Arbitragehof, door het beperkte bedrag, de economische en monetaire unie niet in gevaar en was niet strijdig met de bevoegdheid van de federale overheid voor de sociale zekerheid. Het Arbitragehof gaf de Franse Gemeenschap op één punt gelijk: het Vlaams Parlement was niet bevoegd om de arbeidsrechtbanken aan te wijzen om geschillen over de zorgverzekering te beslechten; dergelijke geschillen moeten aan de rechtbank van eerste aanleg of de vrederechter worden voorgelegd.

Op 30 maart besliste de Vlaamse regering de invoering van de zorgverzekering andermaal uit te stellen. Oorspronkelijk zou de regeling op 1 januari 2000 ingaan, maar omdat er allerlei juridische en praktische problemen opdoken, had de regering-Dewael de invoering uitgesteld, eerst tot 1 januari 2001 en nadien tot 1 juli 2001. Omdat bij het Vlaams Parlement een wijziging van het Zorgverzekeringsdecreet in behandeling was, besliste de regering op 30 maart de eerste vergoedingen pas vanaf 1 januari 2002 uit te keren. De bijdrage voor 2002 (10 euro) zou vanaf 1 oktober 2001 kunnen worden betaald. De regering besliste dat in een eerste fase enkel zwaar zorgbehoevende 65-plussers die thuis verblijven, een uitkering zouden kunnen krijgen. Op 25 april deelde minister van Welzijn Vogels in het Vlaams Parlement evenwel mee, dat alle zwaar zorgbehoevenden die thuis verblijven een uitkering konden krijgen. Vanaf 1 juli 2002 zou de zorgverzekering worden uitgebreid tot de zwaar zorgbehoevenden die in een rusthuis of rust- en verzorgingstehuis verblijven.

Het decreet van 18 mei 2001 houdende wijziging van het decreet van 30 maart 1999 houdende de organisatie van de zorgverzekering (B.S. 28 juli 2001, tweede uitgave) bracht enkele wijzigingen aan het Zorgverzekeringsdecreet aan. Het voerde een sanctie in op de niet-betaling van de bijdrage (die voor de inwoners van het Vlaamse Gewest van 25 jaar en ouder verplicht is) en maakte voor de periode tot uiterlijk 1 januari 2003 een uitzondering mogelijk op de regel dat de bijdrage aan de zorgkas in verhouding moet staan tot de draagkracht. Door een andere wijziging kwamen ook prestaties van mantelzorg voor vergoeding in aanmerking. Het decreet bepaalde ook dat de OCMW's kunnen worden ingeschakeld als agent van de Vlaamse Zorgkas.

Op 6 juli stelde de Vlaamse regering het bedrag van de maandelijkse uitkeringen vast: 75 euro voor mantelzorg, 85 euro voor professionele thuiszorg en producten, en 160 euro voor professionele residentiële zorg.

Blijkens een bericht in het *Belgisch Staatsblad* van 12 september had minister Vogels zeven particuliere zorgkassen erkend, die waren opgericht door resp. de vijf landelijke ziekenfondsen en twee verzekeringsmaatschappijen (Omob en DKV). Wie niet bij een particuliere zorgkas aansluit, wordt ambtshalve aangesloten bij de Vlaamse Zorgkas van de overheid.

Intergemeentelijke samenwerking – Met decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking (B.S. 31 oktober 2001, tweede uitgave), dat in de plaats kwam van de wet van 22 december 1986, kreeg Vlaanderen een eigen organieke regeling voor de intergemeentelijke samenwerking. Het verruimde en versoepelde de samenwerkingsmogelijkheden door de klassieke 'intercommunale' te vervangen door vier samenwerkingsvormen : de interlokale vereniging (voor concrete projecten van beperkte omvang), die geen rechtspersoonlijkheid heeft, en drie samenwerkingsvormen met rechtspersoonlijkheid : de projectvereniging (met een duurtijd van maximum zes jaar); de dienstverlenende vereniging en de opdrachthoudende vereniging (de eigenlijke opvolger van de intercommunale vereniging). De dienstverlenende en de opdrachthoudende vereniging hebben een duurtijd van maximum 18 jaar (in plaats van 30 jaar voor de intercommunale vereniging) en mogen, anders dan de 'intercommunale', maar één doelstelling hebben.

In de drie samenwerkingsvormen met rechtspersoonlijkheid mag de privé-sector niet langer participeren; om de gemeenten de tijd te geven de privé-partner (Electrabel) uit te kopen uit de gemengde (elektriciteits)intercommunales, voorziet het decreet in een overgangperiode van 18 jaar. In het ontwerpdecreet had de Vlaamse regering voorgesteld ook de provincies te weren uit de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, maar in het Vlaams Parlement kwamen de meerderheidsfracties daarvan terug. De participatie van de provincies is wel beperkt tot 20 % van het kapitaal.

Het decreet beoogde de intergemeentelijke samenwerking te democratiseren. Zo moeten de bestuurders minstens eenmaal per jaar verslag uitbrengen aan de gemeenteraad en moet de gemeenteraad zijn vertegenwoordigers een mandaat geven voor de algemene vergadering. De oppositiepartijen in de gemeenteraad kunnen vertegenwoordigers zonder stemrecht aanwijzen in de raad van de bestuur van de projectvereniging en in de algemene vergadering van de dienstverlenende en de opdrachthoudende vereniging. Een gemeenteraadslid kan maximum drie bestuursmandaten hebben in een intergemeentelijke vereniging²⁴.

Gemeentedecreet – Het wetenschappelijk team van de KU Leuven dat daar eind 1998 van de toenmalige Vlaamse regering de opdracht voor had gekregen, stelde op 24 mei zijn 'Proeve van Vlaams Gemeentedecreet' voor, die volgens minister van Binnenlandse Aangelegenheden Van Grembergen de basis zou vormen voor een maatschappelijk debat over de hervorming van het lokale bestuur. De 'Proeve' voerde een scheiding in tussen gemeenteraad en schepencollege (burgemeester en

²⁴ In het ontwerpdecreet was het aantal mandaten beperkt tot twee. De meerderheidsfracties verhoogden het tot drie om te voorkomen dat in Antwerpen gemeenteraadsliden van het Vlaams Blok bestuurder konden worden; om dezelfde reden werd bepaald dat ook districtraadsleden bestuurder van een intercommunale samenwerkingsverband kunnen worden.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2001

schepenen zouden voor de duur van hun mandaat geen lid zijn van de gemeenteraad, en de gemeenteraad zou door een raadslid worden voorgezeten), de constructieve motie van wantrouwen tegen één of meer leden van het college, de onverenigbaarheid tussen een parlementair en een lokaal uitvoerend mandaat, en het 'volksinitiatief' (de mogelijkheid een onderwerp op de agenda van de gemeenteraad te laten plaatsnemen). De burgemeester zou niet rechtstreeks maar door de gemeenteraad worden verkozen.

Ter voorbereiding van een ontwerp van Gemeentedecreet en in uitvoering van het aanvullend regeerakkoord (zie boven), stelde minister Van Grembergen in een nota (waarvan *De Financieel-Economische Tijd* op 28 november melding maakte) voor om de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester én een vice-burgemeester op aparte lijsten en in één ronde te organiseren. Als geen van de kandidaten een volstrekte meerderheid zou halen, zou de kandidaat met de meeste stemmen achter zijn naam een 'formateursopdracht' krijgen om een meerderheid in de gemeenteraad op de been te brengen. Indien hij daar niet zou in slagen, zou er een tweede stemronde komen tussen de twee best geplaatste kandidaten. De winnaar van de tweede ronde zou een nieuwe formateursopdracht krijgen. Indien ook die zou mislukken, zou er een afspiegelingscollege worden gevormd. De meerderheidspartijen reageerden terughoudend op het voorstel. De Vlaamse regering zou medio 2002, bij de goedkeuring van een ontwerp van Gemeentedecreet, uiteindelijk voor de rechtstreekse verkiezing in twee rondes opteren.

Petitierecht – Met het bijzonder decreet van 6 juli 2001 houdende regeling van het recht om verzoekschriften bij het Vlaams Parlement in te dienen en het decreet van 6 juli 2001 houdende nadere regeling van het recht om verzoekschriften bij het Vlaams Parlement in te dienen (beide *B.S.* 3 augustus 2001), die in de plaats kwamen van een bijzonder decreet en een (gewoon) decreet dd. 14 juli 1998, verfijnde het Vlaams Parlement de regeling van het petitierecht. De voorwaarden voor de indiening van een petitie werden versoepeld door terug te grijpen naar de oorspronkelijke tekst van de grondwet en de bijkomende voorwaarden die in 1998 waren ingevoerd (leeftijd, woonplaats en motivering) te schrappen. Het recht gehoord te worden, werd geschrapt, behalve voor collectieve verzoekschriften met ten minste 15.000 handtekeningen.

Klachtrecht – Het decreet van 1 juni 2001 houdende toekenning van een klachtrecht ten aanzien van bestuursinstellingen (*B.S.* 17 juli 2001) gaf eenieder het recht, vanaf 1 januari 2002, om kosteloos een klacht in te dienen bij de diensten van de Vlaamse regering en bij de Vlaamse openbare instellingen over de handelingen en de werking van die bestuursinstellingen. Het klachtrecht is een van de vier 'lijnen' van de burger in zijn relatie met de overheid, naast het recht op informatie en inzage, de ombudsdienst en het petitierecht.

Lokaal cultuurbeleid – Het decreet van 13 juli 2001 houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid (*B.S.* 29 september 2001) voorzag in de subsidiëring van gemeenten voor de opmaak en uitvoering van een gemeentelijk cultuurbeleidsplan, de uitbouw en werking van een cultuurcentrum, en de

uitbouw en werking van een openbare bibliotheek. Met het decreet wilde de Vlaamse overheid het cultuurbeleid in de gemeenten een nieuwe dynamiek geven, de plaats van de culturele centra (waarvan er maximum 76 gesubsidieerd kunnen worden) verduidelijken, de taken van de openbare bibliotheken actualiseren en een streekgerichte bibliotheekwerking bevorderen. De subsidiëring omvatte onder meer een tegemoetkoming in de loon- en werkingskosten van een voltijdse of halftijdse cultuurbeleidscoördinator. Het decreet kwam per 1 januari 2002 in de plaats van het decreet van 24 juli 1991 over de culturele centra, het decreet van 24 juli 1991 over het overleg en de inspraak in het gemeentelijk cultuurbeleid en het Bibliotheekdecreet van 19 juni 1978.

Volksontwikkelingswerk – Het decreet van 6 juli 2001 houdende ondersteuning van de federatie van erkende organisaties voor volksontwikkelingswerk (B.S. 17 augustus 2001) beoogde het sociaal-culturele werk voor volwassenen te ontzuilen, door nog enkel de Federatie van erkende Organisaties voor Volksontwikkelingswerk (FOV) als vertegenwoordiger van de belangen van alle door de overheid erkende sociaal-culturele organisaties te erkennen, in plaats van de acht koepels (waarvan de meeste een levensbeschouwelijk of ideologisch karakter hadden) die op grond van het decreet van 2 januari 1976 erkend en gesubsidieerd werden. Het Vlaams Centrum voor Volksontwikkeling, dat in 1984 was opgericht als pluralistisch steunpunt, bleef behouden.

Sport – Het decreet van 13 juli 2001 houdende de regeling van de erkenning en subsidiëring van de Vlaamse sportfederaties, de koepelorganisatie en de organisaties voor sportieve vrijetijdsbesteding (B.S. 14 september 2001), dat in de plaats kwam van het decreet van 13 april 1999 houdende erkenning en subsidiëring van de Vlaamse sportfederaties, verhoogde het budget voor competitiesport, voorzag in de subsidiëring van nog maar één federatie per sporttak en stimuleerde de kwaliteitszorg. Naast de unisportfederaties en de recreatieve sportfederaties, kan de overheid ook organisaties voor de sportieve vrijetijdsbesteding (volksspelen, dierenhobby's en luchtactiviteiten) erkennen en subsidiëren.

Vlaamse Huisvestingsmaatschappij – *De Morgen* publiceerde van 21 tot 27 april, op basis van informatie van twee financiële inspecteurs van de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij (VHM), een reeks artikelen over onregelmatigheden en belangenvermenging bij plaatselijke sociale huisvestingsmaatschappijen en de overkoepelende Vlaamse Huisvestingsmaatschappij, die veel opschudding veroorzaakte. Hoewel de meeste feiten dateerden van het begin van de jaren 1990 en volgens minister van Huisvesting Sauwens een «hoog Regina Louf-gehalte²⁵» hadden, drongen alle politieke partijen aan op een grondig onderzoek. Minister-president Dewael gelaste daar de dienst Interne Audit van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap mee. De resultaten daarvan zouden pas in 2002 bekend worden en tot de vervanging van de VHM-top leiden.

²⁵ Sauwens verwees naar de verklaringen van Regina Louf ('X1') in de zaak-Dutroux, die grotendeels gefantaseerd bleken te zijn.

Duitstalige Gemeenschap – Minister-president Dewael en de minister-president van de Duitstalige Gemeenschap, Karl-Heinz Lambertz, ondertekenden op 14 februari in Eupen een nieuw samenwerkingsakkoord tussen de twee gemeenschappen. Het eerste akkoord werd in 1986 gesloten.

Zaak-Reve – Op 5 november werd bekend dat minister van Cultuur Anciaux beslist had dat de Nederlandse, in Vlaanderen wonende schrijver Gerard Reve op 21 november de Prijs der Nederlandse Letteren niet uit handen van koning Albert II zou ontvangen²⁶. Anciaux zei die beslissing zelf te hebben genomen omdat er een gerechtelijk onderzoek liep tegen Joop Schafthuizen, de partner van Reve, wegens aanranding van een minderjarige jongen. *Het Laatste Nieuws* had op 5 september geschreven dat koning Albert II zou aarzelen om de prijs te overhandigen. Meer dan zestig schrijvers uit Vlaanderen en Nederland ondertekenden een petitie waarin zij Anciaux verweten dat hij «de hoogste literaire onderscheiding in het Nederlandse taalgebied onherroepelijk beschadigd» heeft, hun vertrouwen in de minister opzegden en zijn ontslag eisten. Anciaux zei op 16 november dat hij «ernstig» zou nadenken over zijn ontslag, maar nadat enkele auteurs van de ontslageis waren teruggekomen, zei hij op 19 november die stap niet te doen. De prijs werd uiteindelijk met de post bezorgd. In het Vlaams Parlement zei minister-president Dewael op 23 november dat hij niet uitsluit dat de Prijs der Nederlandse Letteren in het vervolg niet meer door de koning maar door de Vlaamse minister-president wordt uitgereikt.

Kladaradatsch – In *De Standaard* van 28 februari zei minister van Cultuur Anciaux dat de Vlaamse Gemeenschap op 22 februari de optie had gelicht voor de aankoop van de voormalige bioscoop Kladaradatsch aan de Anspachlaan in Brussel, met de bedoeling er het Vlaams-Nederlands Huis in onder te brengen. Drie dagen eerder had minister-president Hasquin meegedeeld dat de Franse Gemeenschap het pand had gekocht van de Duitse eigenaars. Op 1 maart deelden de eigenaars mee, dat zij het gebouw verkocht hadden aan de Franse Gemeenschap. Anciaux zei op 13 maart dat Patrick Dewael, in zijn hoedanigheid van minister-president en op grond van een arrest van het Hof van Cassatie uit 1901, de verkoopakte verleden had en dat de akte intussen geregistreerd was. De Franse Gemeenschap dagvaardde daarop de Vlaamse Gemeenschap. De Brusselse rechtbank van eerste aanleg liet op 13 april in kort geding de registratie van de akte schrappen. Anciaux ging tegen het vonnis in beroep, maar dat werd op 26 oktober door het hof van beroep van Brussel verworpen. Anciaux zei zich bij het arrest neer te leggen en een andere locatie voor het Vlaams-Nederlands Huis te zoeken.

²⁶ Het gebruik wil dat de Prijs der Nederlandse Letteren beurtelings door het staatshoofd van België en Nederland wordt uitgereikt.